

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 23. sept. 1949

LETO ČETRTO številka 184

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Pred zaključkom redakcije :

Vojaško sodišče angloameriške vojaške uprave je obsodilo glasilo Osvobodilne fronte za Tržaško ozemlje «Primorski dnevnik» na 100 tisoč lir globe, odgovornega urednika istega glasila pa na 3 mesece zapora pogojno zaradi obtožbe o unesposobljenosti in za vojaško upravo škodljivem poročanju v zvezi s pretepanjem delavcev v avtoparku RASC. Je mar s to obsodbo dokazano, da «Primorski dnevnik» ni poročal resnice?

KONGRES likvidatorstva in laži

O kongresu Vidalijevih socialpatriotov bi se zaradi njegove dejanske nepomembnosti sploh ne izplačalo izgubljati besed, če ne bi prišle na njem do tako vidnega izraza revizionistične teznje Vidalja in njegove družbe. Kongres Vidalijevega privrška KPI tudi ni mogel drugače povedati nič novega, saj določa vodstvo KPI linijo Vidalijeve frakcije in je vse ostalo le pesek v oči tržaškemu proletariatu. To nepomembnost kongresa je potrdil Vidali sam, ko je dejal, da «je bila predkongresna diskusija šibka in ni prinesla sadov». Ravno zaradi vse te praznine pa so priredili bučne manifestacije ob čitanju raznih brzojavk, ki so po samih njihovih besedah vlike kongresistom veliko dozo optimizma.

Nas zanimata predvsem Vidalijev referat in koreferat o nacionalnem vprašanju, ki ga je vsaj brala Marina Bernetič. Referat in koreferat namreč jasno osvetljujejo revizionistično politiko vidalijevcev in njihovo nacional-šovinistično stališče do slovenskega narodnega vprašanja. Hkrati pa se enkrat potrjuje, da so vidalijevci na istem stališču kot italijanska buržoazija v pogledu Tržaškega ozemlja. Toda tudi tokrat smo zaman pričakovali odkrite besede o tem vprašanju ter smo bili ponovno priča zavijanjem, ki pa ne morejo prikriti bistva.

Vidali prvi: «Mi ostajamo pri zahtevi o imenovanju guvernerja. To je edini možni izhod iz sedanjega položaja. Potem bo iskanje nove rešitve lažje in manj zapleteno kakor sedaj. Vprašujejo nas, kakšno bi bilo naše stališče o tem vprašanju, če bi Sovjetska zveza menjala svoje stališče. Mi smo bili vedno na strani Sovjetske zveze in bomo vedno ostali, kajti vsako njeno stališče do tržaškega vprašanja se bo navdihovalo ob čustvih solidarnosti in miru.»

Vidali ni po svoji stari navadi povedal nič jasnega in se obira okoli tržaškega vprašanja kot mačka okoli vrele kaše. Toda kaj misli s svojo «novo rešitvijo» po imenovanju guvernerja, vsakdo se predobro razume. Guverner naj omogoči združitev obeh con STO, da jih lahko potem vidalijevci izročijo Italiji. Iz njegovih besed tudi veje tih in pobožna želja, da bi Sovjetska zveza menjala svoje stališče do tržaškega vprašanja in zato hiti izjavljati, da bo vedno na njeni strani, pa naj odloči v tem pogledu kar koli.

Marina, oziroma kdor je napisal koreferat o nacionalnem vprašanju, ki ga je ona brala, je še bolj pokazala, kam pestaco moli. Tu se ne bomo spuščali v doktrinarno razglabljanje njenih teorij o nacionalnem vprašanju, ki jih vsebuje koreferat, pravo sračje gnezdo raznih Leninovih in Stalinovih citatov brez steherne medsebojne zveze, ker nismo za to poklicani. Toda izluščiti hočemo iz ko referata le nekaj Marininih misli, ali bolje misli onega, ki je koreferat sestavil, katere jasno kažejo, da je bil edini pomen kongresa le v tem, da se tržaški proletariati pripravi za sprejem politike italijanske buržoazije in torej tudi njenih pokroviteljev; politike, ki združuje v Trstu fašiste pri MSI pa vse do vidalijevcev.

Marina je brala: «Trockistični elementi, ki so vodili našo partijo, so jo skušali skaziti s tem, da so sprejemali v partijske vrste nacionalistične elemente.»

Za Marino, ki se v svojem koreferatu toliko zaganja proti kozmopolitizmu, ki pa je v bistvu vsa zastrupljena z njim, je namreč vsakdo, ki se zaveda, da je Slovenec, nacionalist. Resnični proletarski internacionalizem v Trstu po njenem mnenju namreč zahteva, da se Slovenec odpove svojemu jeziku, oziroma da je vsaj popolnoma narodno mlačen in da priznava civilizatorske sposobnosti višji rasi. Če ni stvar tako, čemu bi Marina brala na primer tole: «Moramo se odločno boriti ne le za popolno izenačenje pravic Slovencev, temveč hkrati braniti nacionalne pravice Italijanov v coni B ter se pri tem razločevati od obojih šovinistov: slovenskih in italijanskih.»

Pred kom mora Marina braniti nacionalne pravice Italijanov v coni B? Morda pred ljudsko oblastjo, ki jim je dala nove šole, vse možnosti kulturnega razvoja, enake pravice kakor Slovincem in Hrvatom? Pa vendar ne misli braniti pravic razlaščenih veleposestnikov, tipa Madonize itd.? Ze dejstvo, da postavlja v isto vrsto zatirane Slovence v coni A s svobodnimi Italijani v coni B, je najhujše vrste šovinizem, vreden piscev «Fiaccole» in «Fiamme».

Sovinizem Marine pa se še bolj kaže v poglavju, kjer govori o vprašanju Trsta, Tržaškega ozemlja in Julijske krajine. Kakor vsi italijanski iredentisti in šovinisti torej načenja tudi vprašanje Julijske krajine (Regione Giulia, prav ona). Osvoboditev Krasa, Vipavske in Soške doline itd. zanjo torej ne velja in obstaja zanjo še problem teh krajev! Medtem ko je za nas Julijska krajina le še ime iz žalostne preteklosti, bi morda Marina rada priborila svojim gospodarjem tudi Postojno. Snežnik itd.? Kaj drugega naj bi sicer pomenilo njeno razglabljanje o vprašanju Regione Giulia?

Marina dalje razglablja: «Sprejeli smo rešitev Tržaškega ozemlja kot prispevek k stv. miru, čeprav smo priznali, da to ni bila najboljša niti dokončna rešitev... Položaj v svetu se lahko menja in se dejansko menja. Zato pa se lahko tudi menja rešitev, ki je bila v določenem trenutku pravilna. Ni «pravilnih» rešitev, ki so do bre za vse čase in vse položaje. Kdor ne razume, da se položaji spreminjajo in da se mora spreminjati tudi naše zadržanje, ta ne razume marksizma-leninizma. Če postavljamo vprašanja takole, tedaj stvarno delujemo v duhu proletarskega internacionalizma. Problemi Julijske krajine, Trsta in njegovega ozemlja so problemi, ki načenjajo nacionalno vprašanje. Italijanski in slovenski buržoazni nacio-

(foto Magajna)

Trgatev v svetokriškem bregu

nalisti zahteva o pravico do suverenosti nad temi ozemlji v imenu nacionalnih pravic. Priznanje pravice do samoodločbe narodov ne pomeni vedno in povsod obveznosti podpirati odcepitev. Pravica do samoodločbe, federalizem, odcepitev so vprašanja, ki so odvisna od konkretnih pogojev. Toda pogoji se menjajo in odločitev, ki je v nekem trenutku pravilna, je v drugem trenutku popolnoma zgrešena.»

Koliko besed, koliko teorije! Mar t: Marina odkrilo povedala: «Zahteva po priključitvi k Jugoslaviji je bila leta 1945 pravilna, sedaj se je stanje menjalo in zahtevamo priključitev k De Gasperijevi Italiji ter upamo, da bo to naše stališče sprejela tudi Sovjetska zveza.» Koliko manj umskega napora, misel pa bi bila ista!
(Nadaljevanje na 3. strani)

LJUDSKI
TEDNIK

KRONIKA

RAZVREDNOTENJE VALUT

prinaša evropskim maršalizirancem nove gospodarske težave

Narodno-osvobodilna borba grškega ljudstva se kljub zadnjim neuspehom na gori Gramos nadaljuje s posebno ostrino v srednji Makedoniji. Radio Svobodne Grčije javlja, da so tam v teku sabotažne in diverzantske akcije in da sta bila uničena dva tanka in nekaj monarhofašističnih vojakov. Ob 12. obletnici smrti Tomaža Masaryka, je predsednik republike Gotwald položil na njegov grob venec.

Med neko tiskovno konferenco je ameriški zunanji minister Acheson dejal, da ZDA predlagajo konferenco za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko, katera je bila svojčas prekinjena zaradi nasprotovanja med ZSSR in ZDA glede pravice veta. ZDA računajo sedaj na pomoč kitajske nacionalistične vlade, kar pa ne more dosti veljati, ker je med tem že nastopilo vprašanje, katera kitajska vlada ima pravico nastopati v imenu Kitajske.

V Helsinkih je bil podpisan protokol, ki določa seznam kon. ugentov trgovinskih izmenjav med Finsko in FLRJ. Ta protokol bo veljaven do konca 1. 1950. Istega dne je bil na Dunaju podpisan protokol o trgovinskih izmenjavah in načinu plačevanja med Madžarsko in Avstrijo. Med ZSSR in V. Britanijo pa je bila podpisana pogodba za nakup 100 tisoč standardov lesa v ZSSR ter več milijonov ton živil.

Romunska vlada je sporočila italijanski vladi, da namerava zapreti vse italijanske konzulate v Romuniji. Po protestu je italijanska vlada odbila tudi romunski kompromisni predlog, po katerem naj bi Italija obdržala konzulat samo v Bukarešti.

V ZDA se je začela v rudarskem središču velika stavka 480.000 rudarjev. Iz solidarnosti so stopili v stavko rudarji držav: Pensilvanije, Illinois, Ohio, Virginije, Indiane, Utah, Viominga.

Mednarodna zveza grških anti-fašistov je izjavila, da bo gen. Van Fleet, poveljnik ameriških čet v Grčiji, smatran za vojnega zločinca in kot tak sojen, če bo prišel v roke narodnoosvobodilnim silam.

Indijska ustavodajna zbornica je sprejela sklep, da bo uradni jezik dežele postal jezik Indu namesto angleškega jezika. Sklep pa bo stopil v veljavo šele žez 15 let.

Turčija je protestirala pri bolgarski vladi zaradi eksplozij peklenjskih strojev v turškem konzulatu v Plovdivu in zahtevala najstrožjo kazen za atentatorje.

Stalni jugoslovanski delegat pri OZN dr. Jože Vilfan je glavnemu tajniku OZN poročal o 13 novih kršitvah jugoslovanske meje po grških monarhofašističnih četah in letalih.

Ameriški svet za demokratično Grčijo je izročil delegacijam pri OZN spomenico grške demokratične vlade, ki sporoča OZN, da je pripravljena napraviti konec državljanski vojni v Grčiji ter sprejeti častni demokratični sporazum.

V Beogradu je na predlog jugoslovanske vlade prispela albanska delegacija na pogajanja o vprašanjih albanskega tranzita preko Jugoslavije.

Statistični urad ameriške vlade javlja, da znaša sedaj število ameriškega prebivalstva 143.452.600 in da se je v zadnjih letih dvignilo za skoraj 132 tisoč ljudi.

V Nankingu so mnenja, da bo za predsednika prve kitajske svobodne vlade imenovana vdova po ustanovitelju kitajske republike Sun Pat Senu.

Albanska vlada, ki stalno napada Jugoslavijo, da sklepa trgovinske pogodbe s kapitalisti, je sklenila z neko ameriško firmo pogodbo za nakup industrijskih naprav v vrednosti 800 milijonov dolarjev.

Voditelj KPJ Togliatti je izjavil, da bo komunistična opozicija v parlamentu zahtevala spremembo zunanje in notranje politike Italije. Obsodil je pristop Italije v vojaške bloke.

Ko smo v zadnji številki pisali o zaključkih finančne konference med predstavniki ZDA, Kanade in V. Britanije smo dejali, da ni bila s sklepi niti najmanj ublažena križa, v katero so zašli evropski privrženci Marshallovega plana, predvsem V. Britanija. Ta naša ocena omenjenih finančnih razgovorov je bila popolnoma pravilna, kar se je pokazalo sedaj, ko je angleški finančni minister proti vsakemu pričakovanju objavil razvrrednotenje funta šterlinga v odnosu do dolarja za več kot 30 odst.

Odlučitev britanske vlade je imela za posledico, da so tudi druge države, ki so vezane na funt šterling odločile razvrrednotenje svojih valut. Do sedaj je že 10 držav sklenilo razvrrednotiti svoje valute v odnosu do funta šterlinga in sicer: Norveška, Danska, Švedska, Indija, Avstralija, Nova Zelandija,

Izrael, Irska, Egipt in končno Francija, ki je razvrrednotila frank za 10 odst. napram dolarju. Francoska vlada je sklicala takoj, ko je izvedela za znižanje vrednosti šterlinga, posebno sejo in ukazala zapreti vse banke, dokler se položaj ne razjasni. Isto sta stovili italijanska in grška vlada. Veliko vznemirjenost so nad razvrrednotenjem valut izrazili tudi švicarski finančni krogi, ki predvidevajo potrebo razvrrednotenja švicarskega franka, da preprečijo udarec švicarskemu turizmu. Tudi iz Helsinkija javljajo, da bo Finska razvrrednotila svojo valuto. Glede zahodne nemške marke je ameriški vojaški komisar v Nemčiji že izjavil, da je naklonjen razvrrednotenju, velika zaskrbljenost pa vlada tudi na Dunaju, ker je bil tudi šiling vezan na funt šterling.

Vsi italijanski listi, ki zagovar-

jajo politiko vlade, so na razvrrednotenje zapadnih valut reagirali zadržujoč, da liri ne grozi razvrrednotenje. Čeprav to zadržujejo tudi vladni krogi, je javno mnenje vseeno prepričano, da je razvrrednotenje lira samo vprašanje časa in načina. Milanska «Unità» pa piše, da je lira dejansko že razvrrednotena, vprašanje je le, če se bo ustavila na kvoti 650 lir s 13.04 odst. povišaja, ali pa bo njen padec znatnejši.

Nenadno razvrrednotenje funta šterlinga (saj je britanski finančni minister Cripps vse do zadnjega trdil, da funt šterling ne bo razvrrednoten), je poleg velikega poplaha med ljudstvom prizadetih držav, dvignilo tudi val zadovoljstva med kapitalističnimi trusti, kar v bistvu že daje najboljšo analizo dogodka.

Kakšne bodo neposredne posledice tega poraznega razvrrednotenja zapadnih, na dolar vezanih valut? Britanski finančni minister Cripps je sicer dejal, da njemu samemu niso jasne posledice, vendar ve zanje prav tako dobro on kot vsak britanski delavec, ki jih bo čutil na lastnih ramah. Neposredna posledica razvrrednotenja valut bo porast cen večini predmetov osnovne potrebnosti, predvsem kruhu, ki so navezani na uvoz iz področja dolarja. Poudariti je treba, da V. Britanija uvaža skoraj 80 odst. vseh prehrambenih predmetov. To v praksi pomeni zmanjšanje vrednosti delavskih mezd in ravno v tej zvezi je Cripps poudaril, da bo vlada odločno vztrajala na blokadi delavskih prejemkov, kljub novemu položaju.

Britansko delovno ljudstvo in potem delovne množice vseh ostalih prizadetih držav bo torej ono, ki bo prvo in najmočnejše prizadeto zaradi razvrrednotenja valut. Kdo pa bo imel od tega neposredno korist, so spet finančne in industrijske skupine. List britanskih indu-

strijev je takoj z zadovoljstvom ugotovil, da bo razvrrednotenje valut prineslo dobičke črpalcem zlata in vsem lastnikom bogatih akcij v industrijah kavčuka in petroleja, ki jih ameriške tvrdke favorizirajo zaradi carin, ki jih pri tem uživajo. Kdor je pri vsem tem, ko je poslušal po radiu Crippsov govor o nujnosti varčevanja pri vladnih izdatkih, mislil, da se to nanaša na vojaške izdatke, mu je že naslednjega dne Cripps preko posebne tiskovne konference pojasnil, da bodo vojaški izdatki ostali nedotaknjeni.

Ameriški finančni krogi so vest o razvrrednotenju zapadnoevropskih valut sprejeli z velikim zadovoljstvom. Ameriški finančni minister Snyder je dejal: Sele sedaj lahko rečemo, da je položaj v ZDA zadovoljiv. Isti krogi dodajajo, da bo neposredna posledica razvrrednotenja ponovno zmanjšanje nakazil s strani Marshallovega plana, kar bi prisililo zapadne satelite, da bodo še več blaga nakupovali v ZDA in zanj plačevali 30 odst. več kot so plačevali doslej. Ameriški senatorji pa so bili še bolj jasni, ko so dejali, da bo morala sedaj V. Britanija zmanjšati svoje cene, kar pa da bo dosegla le z znižanjem delavskih mezd in z opustitvijo še onih redkih in bledih socialnih reform, ki so jih izvedli angleški socialdemokrati.

Najbolj jasen pa je v zvezi z razvrrednotenjem zapadnoevropskih valut komentar moskovskega radia, ki pravi: Gospodarska pogajanja v Washingtonu niso prinesla uspeha: ki bi jih želela V. Britanija. Povzročila so velika razočaranja v Londonu ter neugodno vplivala na prestiž britanske vlade. Skoraj bi se dejalo, da so se britanski predstavniki trudili v Washingtonu, da omogočijo prodiranje dolarja v britansko gospodarstvo. V vsakem primeru je jasno, da je ta konferenca, namesto da bi rešila gospodarske težkote V. Britanije, samo še povečala odvisnost Anglije od dolarja. Britansko ljudstvo bi podprženo novim omejitvam. To je rezultat izdajstva desničarskih voditeljev laburistične stranke in britanskih reakcionarjev.

Pred volitvami v avstrijski parlament

Obnovitev pogajanj za mirovno pogodbo z Avstrijo

Vso Avstrijo je že zajela predvolivna mrlica, ki se odraža na zunaj v plakatni tekmi po avstrijskih mestih ter propagandnih govorih, na znotraj pa v zakulisnih borbah med posameznimi strankami. Volitve v avstrijski parlament bodo 9. oktobra.

NEKAJ ANALIZE

V začetku se je zdelo, da bo volivni boj v glavnem med obema vladnima strankama, med ljudsko in socialistično stranko. Ljudska stranka si je hotela pomagati k zmagi s pomilostitvijo bivših nacistov, s katerimi se je celo pogajal njen funkcionar. Ko pa se je pokazalo, da bi ljudska stranka znala imeti od tega le preveliko korist, je socialistična stranka, ki se je doslej tudi zavzemala za pomilostitev nacistov, menjala svoje stališče in v parlamentu preprečila izglasovanje zakona o splošni amnestiji, ki je predložila ljudska stranka.

Toda nacisti se ljudski stranki niso pokazali preveč hvaležni. Ustanovili so svojo lastno stranko, tako imenovano zvezo neodvisnih, ki jo vodi ilegalni nacist Krauss in ki se je v »denacifikiranju« Avstriji hitro razširila. Pod okriljem Amerikancev ta zveza razirja stara pangermanistična gesla, po udarjajoč, da se mora vsak Avstrijec čutiti kot del velikega nemškega naroda. Ljudska stranka je sedaj v parlamentu prisiljena boriti se proti ljudem, za katere se je sama zavzemala, misliči, da se bo z njimi okoristila na škodo demokratičnega ljudstva. Socialistična stranka pa računa, da bo uveljavljanje neodvisne zveze nacistov škodovalo ljudski stranki in si zato prizadeva za njeno priznanje v parlamentu.

Po drugi strani pa se mora socialistična stranka boriti tudi v svoji notranjosti, v kateri je prišlo do razkola, potem ko se je njeno levo krilo združilo s komunistično stranko. Eden izmed voditeljev socialistične stranke Ervin Scharf, ki se je boril proti nacizmu kot borec NOV v Jugoslaviji, se je uprel politiki vodstva, ki izdaja interese delavstva in njemu so kmalu sledili drugi vplivni člani stranke in njeni pristaši. Danes je Scharfovo gibanje precej močno. Scharf ima tudi danes pozitivno mišljenje o Jugoslaviji in tako on kot večina njegovih pristašev ne odobrava klevetniške gonje proti Jugoslaviji. Prav zaradi tega voditelj KPA pred njega še niso postavili vprašanja resolucije. Morda pa bodo to storili po volitvah, ko se bodo že okoristili z njegovimi glasovi.

KOROŠKI SLOVENCIM IN VOLITVE

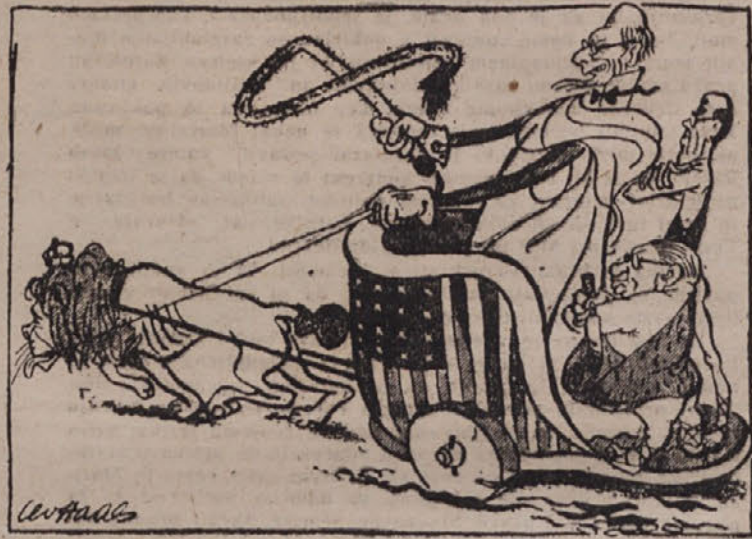
Koroški Slovenci bodo nastopili na the volitvah samostojno, združeni

ni okrog Demokratične fronte delovnega ljudstva, edine organizacije, ki dosledno zastopa interese slovenskega ljudstva na Kroškem. Ob ustanovitvi 17. julija si je postavila Demokratična fronta jasen program, boriti se proti zatiranju, za enakopravnost in socialne pravice koroških Slovencev, za prijateljstvo med slovenskim in avstrijskim prebivalstvom Koroške, kakor tudi za prijateljstvo z Jugoslavijo, ki je prava domovina koroških Slovencev. V volivni kampanji, ki jo je začela Demokratična fronta 1. septembra, so po številnih krajih: Slovenske Koroške predvolivna množična zborovanja, na katerih izražajo koroški Slovenci trdno voljo in odločnost, da z vsemi silami podpro Demokratično fronto na oktobrskih volitvah. Za svoje kandidate je Demokratična fronta delovnega ljudstva predložila sledeče tovariše: Za pokrajinsko skupščino: dr. Franc Zwitter, Janko Ogriz, dr. Luka Sienčnik, Janko Reiman, Stefan Potočnik, Miloš Wijer; Kandidata fronte za avstrijski parlament pa sta dr. Luka Sienčnik in dr. Franc Zwitter.

VOLIVNE PROGNOZE

Izid volitev je težko predvideti poleg drugega tudi zaradi tega, ker bo v primeri z volitvami l. 1945 ko je volilo 3. 449.605 volivcev, volilo letos 4.356.562 ljudi. Večino volivnih upravičencev tvorijo ženske. Takó povečanje volivnih upravičencev je pripisati dejstvu, da so bivšim nacistom in povratnikom vrnili volivno pravico.

20. t.m. se je v Flushing Meadows (New York) začela 4. redno zasedanje Glavne skupščine organizacije Združenih narodov, ki bo verjetno do konca tega leta morala reševati 80 vpisanih vprašanj. Zasedanju prisostvuje nad 300 delegatov 59 držav. Otvoritveni seji je predsedoval avstralski zunanji minister Ewatt, ki je po otvoritvenem govoru dal pregled čez delo prejšnjega zasedanja. Za prvega rednega predsednika je bil izvoljen filipinski delegat Romulo z 53 glasovi, njegov protikandidat češkoslovaški zunanji minister Clementis pa je dobil 5 glasov. V podpredstetvo zasedanja so bili izvoljeni člani 5 velesil ter delegata Brazilije in Pakistana. Za predsednika najvažnejšega odbora, t.j. političnega odbora, je bil izvoljen kanadski zunanji minister Pearson. Komentarji svetovnega tiska tokratnemu zasedanju ne posvečajo zaenkrat posebne pozornosti, ker je v ospredju svetovnih dogodkov pač razvrrednotenje funta šterlinga in ostalih valut, ki so preko funta vezane na dolar. Vendar so ko-

Britanski povratak iz Washingtona

Četrto redno zasedanje Glavne skupščine OZN

mentarji z vidnim zadovoljstvom poudarili dejstvo, da so štirje zunanji ministri pred zasedanjem OZN sporazumno napovedali, da bodo nadaljevali razpravo o avstrijski mirovni pogodbi z željo, da jo dokončno spravijo pod streho. Komentarji pravijo, da je ta nepričakovana soglasnost dober predznak za uspešno delo zasedanja.

Tudi člani posameznih delegacij niso preveč zgovorni. Sovjetski zunanji minister Višinski je na primer takoj pri svojem prihodu dejal, da bodo OZN lahko z uspehom reševala vprašanje, če bodo vse države pokazale željo po sodelovanju in sledile principom listine OZN. « Ko prihajamo v Ameriko, je dejal Višinski, pozdravljamo ameriško ljudstvo. Sovjetska zveza bo zastavila vse svoje sile za moč

OZN. Sovjetska delegacija je prepričana, da je OZN resno orodje za ohranitev miru in mednarodno varnost. Višinski je še dejal, da je optimist kar se tiče svetovnega miru, da pa je optimist že po naravi.

Vodja jugoslovanske delegacije zunanji minister FLRJ Kardelj pa je dejal pri svojem prihodu v New York, da smatra, da ne obstaja nevarnost vojne, ter da bo jugoslovansko stališče do Grčije na tem zasedanju isto kakor je bilo na prejšnjih zasedanjih OZN. Kardelj je tudi zanikal vesti o morebitni spremembi jugoslovanske politike o tržaškem vprašanju.

Kardeljeva izjava o Grčiji sovпада s splošnim mnenjem, da bo Višinski zahteval sklicanje štirih velikih, da preučijo grško vprašanje.

„KOLEKTIVNA OBRAMBA ZAPADA“ pred idejo demokracije in miru

17. tm. so se v Washingtonu sestali zunanji ministri 12 držav, ki pripadajo atlantskemu paktu. Po enournem zasettanju so sprejeli ameriški načrt za »organizacijo obrambe severno atlantskega področja«. Iz uradnega poročila, ki so ga izdali takoj po zasedanju, je razvidno, da je bil za predsednika atlantskega sveta izbran Acheson, da bo sedež atlantske zveze v Washingtonu in da bo naredbodajna komisija te zveze tričlanska (ZDA, V. Britanija in Francija). «Obrambne» načrte, kakor pravijo Amerikanci, bodo vedno predno jih bodo uveljavili, preštudirale ZDA in v vsakem geografskem področju te atlantske zveze bodo ZDA imele pravico direktne kontrole.

Ceprav pravi poročilo, da so bili vsi sklepi doseženi na osnovi »popolne enakosti«, je iz opisane vloge ZDA razvidno, da so vse ostale države igrane podrejeno vlogo in le odobrile zamisel ZDA. Drugače tudi ni moglo biti, kajti v eni sami uri, kolikor je zborovanje trajalo, je bilo komaj časa za 12 podpisov in kratak Achesonov vladnostni govor. Vljudno sta bili porinjeni ob stran V. Britanija in Francija, katerima je bila podeljena le častna vloga v nadzorstvenem svetu ob boku ZDA, dosti manj vljudno pa so odpravili Italijo, ki je po rovih sklepih podrejena vsem ostalim državam.

«Obrambni odbor» bodo vodili obrambni ministri 12 držav in sestajal se bo enkrat na leto oz. večkrat, če bo to potrebno. Prvi sešestanek tega odbora bo 5. oktobra v Washingtonu.

Ta odbor ima sedaj nalogo, izdelati načrt za 5 ločenih strateško pokrajinskih skupin tega »obrambnega sistema«. Te skupine bodo sestavljene tako:

Severna Evropa: Danska, Norveška in V. Britanija (ZDA bodo pristostvovala delu te skupine samo kadar bo to potrebno.)

Zapadna Evropa: V. Britanija,

Francija, Belgija, Holandska, Luksemburg.

Jugozapadna Evropa: Francija, Italija, Britanski imperij. (Tudi pri obrambnih pripravah tega bloka bodo sodelovale ZDA.)

Cetrto skupino bodo sestavljale Kanada, ZDA in V. Britanija.

V peto skupino pa bodo spadale vse države atlantskega pakta razen Italije in Luksemburga.

Da podpre nujnost teh »obrambnih priprav« je istočasno z omenjenimi sklepi posebna ameriška senatna komisija zahtevala potrditev programa za oborožitev »svobodnih držav« v višini 1.314.010.000 dolarjev.

Sadovi maršalizacije v Belgiji

Znano je, da je bil gospodarski položaj v Belgiji ob koncu vojne mnogo boljši kot v ostalih zapadnoevropskih državah, ki so prestale hitlerjevsko okupacijo. Vojaške operacije belgijskemu gospodarstvu niso prizadejale bistvene škode. Belgija je bila v tistem času v zapadni Evropi edina država, pri kateri so imele ZDA dolg. Amerikanci so namreč med vojno izvozili iz belgijskega Konga v Afriki cenjene stratiške rudnike, za katere so dolgovale Belgiji 100 milijonov dolarjev.

Prevojni nivo industrijske produkcije v Belgiji je bil dosežen v sredini l. 1946, ker so se delavci takoj po osvoboditvi lotili produkcije, sledč dnevniemu povelju komunistične stranke: »V prvi vrsti produkcija!»

Toda kapitalistični monopol; so s pomočjo desničarskih sindikatov, ki ščitijo interese svojih gospodarjev, odločno odbili demokratični načrt obnovitve narodnega gospodarstva, ki je predvideval predvsem nacionalizacijo ključne industrije. V Belgiji ni bil storjen niti formalni poskus nacionalizacije, pač pa se vodilni belgijski krogi niso niti najmanj obotavljali prositi za »ameriško pomoč«.

«Marshallov načrt» je odpr belgijska tržišča za ameriško blago. Poplava uvoza iz ZDA je imela za posledico uničenje belgijske produkcije. Ze takoj v prvih mesecih izvajanja »ameriške pomoči« je belgijska produkcija, ki je konec l. 1947 dosegla 130 odst. predvojne produkcije, začela nazadovati.

Po uradnih podatkih je produkcija lanenih tkanin v začetku preteklega leta padla za 50 odst. v primeri z l. 1947. Produkcija surove pletene volne je padla na četrtino predvojne produkcije. Mnoge tekstilne tovarne delajo samo en teden na tri tedne. Vse to je posledica masovne importacije tekstila iz ZDA. Samo lansko leto so ameriški monopoli izvozili v Belgijo za 70 milijonov frankov tekstila.

V težkem položaju je tudi industrija kož, ki trenutno dela le s 50 odst. svoje zmogljivosti, nekatere njene veje pa celo s samo 15 odst. Čeprav Belgija nima potrebe ubažati kožnih izdelkov, je kljub

temu uvoz ameriških čevljev za osemkrat prekoračil predvojni uvoz.

Izvajanje »Marshallovega plana« je neugodno vplivalo tudi na druge veje belgijske proizvodnje. Februarja 1949 je zveza podjetnikov industrije stekla sklenila zapreti vse tovarne. V preteklem letu so Amerikanci uvozili v Belgijo skoraj 50 milijonov steklenih izdelkov. Močno je nazadovala proizvodnja kemičnih izdelkov, metalurgična proizvodnja, pomorska proizvodnja ter proizvodnja gumi in vžigalic. Glavni vzrok je vedno isti: poplava belgijskega trga z ameriški proizvodi.

Nič manj kot industrija, je zaradi ameriške »pomoči« trpelo tudi belgijsko kmetijstvo. V preteklem letu so Amerikanci uvozili v Belgijo za 347 milijonov frankov kondenziranega mleka in mlečnih izdelkov. S tem je belgijskim kmetom onemogočeno prodajati mleko po primerni ceni. Čeprav ima Belgija domačega tobaka več kot ga potrebuje, so lansko leto Amerikanci uvozili v Belgijo za 407 milijonov frankov tobanih izdelkov.

Položaj za industrijske delavce v Belgiji je zelo težek, ker dela 35 do 40 od stotih delavcev v industriji, ki dela za izvoz. Ena izmed posledic udeležbe pri Marshallovem planu je tudi ta, da se je zelo povečal uvoz, istočasno pa močno zmanjšal izvoz. Sedaj izvažata Belgija manj kot pred vojno in uvažata skoraj dvakrat več.

Po podatkih glasila trustov »Industries«, je 25 odst. celotnega uvoza v Belgijo prihajalo iz ZDA, medtem ko je bil delež belgijskega izvoza v ZDA samo 5,5 odst. celotnega belgijskega izvoza. Mesečni deficit belgijske trgovine z ZDA znaša približno 1 milijardo frankov plačljivih v dolarjih. In poleg tega je Belgija namesto surovin in polizdelkov, ki jih potrebuje, prisiljena nakupovati v ZDA stvari, ki jih ne potrebuje in ki jih proizvaja celo za izvoz. Tako je Belgija na primer v prvih 11 mesecih preteklega leta uvozila iz ZDA za 407 milijonov frankov suhega sadja, za 158 milijonov frankov nogavic nylon, za 22 milijonov frankov nalivnih peres in tako naprej.

Del maršalizacije Belgije pred-

stavlja njeno militarizacijo. Nakazila za vojsko in oborožitev so se dvignila od 7.250.000 frankov v l. 1947 na 14 milijard frankov l. 1949. Predvidevajo, kakor piše list »Libre Belgique«, da se bodo stroški za vojaške potrebe v finančnem letu 1949 - 1950 še dvignili.

Izdatki za militarizacijo dežele gredo v breme delovnega ljudstva. Celo uradni podatki priznavajo, da se je kupna moč delavstva zmanjšala za 20 odst. Vrgli pa so zato med delovno javnost novo teorijo, po kateri pripisujejo sedanje gospodarske težave visoki ceni belgijskega blaga, kar da je zopet odvisno od »visokih« delavskih plač.

(Po Krasnaji zvezdi)

Tudi Tibet jim diši

Znani kitajski pravnik Ho Su Cing je napisal članek o zaroti angloameriških imperialistov in indijske Nehruove vlade za anekcijo Tibeta. Članek je zelo zanimiv, ker kaže na načrte zapadnih imperialistov, kako bi se polastili nadzorstva nad centralnimi predeli Azije potem, ko so izgubili oz. ko bodo izgubili nadzorstvo nad Kitajsko.

V čem obstaja ta zarota proti Tibetu?

Tibetanske oblasti so v začetku julija pregnale pleme Hana in njegove svečenike ter zaprle hanske šole, 20 dni pozneje pa je Nehruova vlada Indije objavila, da Tibet baje nikoli ni priznaval kitajske suverenitete. Istega dne so britanski uradni krogi sporočili, da bi tibetska vlada v primeru, če bi narodnoosvobodilna vojska skušala prekoračiti meje Tibeta, lahko zaprosila za britansko intervencijo.

Angloameriški imperialisti in Nehruova vlada že dalj časa skušajo razširiti in okrepiti svoj vpliv v Tibetu. V ta namen pošiljajo svoje agente, ki naj bi podpihovali sovražstvo med različni narodi in izpodkopavali enotnost, da bi tako lažje uresničili svoje zaslužnevalne namene. Prve poskuse v tem smislu je že napravila indijska vlada s objavo formalne suverenosti Indije nad malo državo Butan. Toda pojma formalne suverenosti ni niti v ustanovni listini OZN niti v katerem koli mednarodnem pravnem dokumentu, sklenjenem po vojni. Formalna suverenost, ki jo je indijska vlada protipravno razglasila nad državo Butan, pomeni dejansko protektorat nad to državo, zatiranje in zaslužnjevanje njenega prebivalstva.

HENRI WALLACE obsoja klevetniško gonjo proti novi Jugoslaviji

Dosledno marksistično stališče Jugoslavije v sporu s kominformističnim blokom s Sovjetsko zvezo na čelu je začelo odpirati oči vsemu svetovnemu naprednemu gibanju, ki se nikakor ne more sprijazniti z breznačelno gonjo proti oni Jugoslaviji, ki je bila vse do zloglasne resolucije za vzgled vsem svobodoljubnim in naprednim narodom sveta. Poročali smo že o izjavah francoskega naprednega intelektualca Cassoua, potem angleškega laburističnega poslanca Zillacusa in o izjavah italijanskih delavcev — komunistov. Sedaj se tem izjavam pridružujejo podobne izjave ameriških progresivnih avtoritet, med njimi izjave predsednika progresivne stranke ZDA Henrika Wallacea, ter še vplivnega voditelja iste stranke Johna Rogerja.

Pred kratkim je Wallace imel govor, ki ga je tisk tolmačil kot izjavo, proti protijugoslovanski kampanji, ki jo je sprožila Sovjetska zveza. V tem svojem govoru je med drugim dejal: Nasproti smo temu, da ena država grozi drugi in kaže svojo silo, svojo mornarico ali s premikanjem svojih čet. To velja tako za Sovjetsko zvezo kakor za ZDA in V. Britanijo.

Te Wallaceove izjave predstavljajo namreč stališče tisočev naprednih Američanov, ki se ne morejo sprijazniti z dejstvom, da Sovjetska zveza vodi politiko ustrahovanja proti drugim narodom.

Drugi voditelj ameriške napredne stranke, John Roger, pa je na kontinentalnem kongresu za mir obsodil neprijateljsko postopanje Sovjetske zveze do Jugoslavije. Zatrjuje, da ne vidi razlike med poskusi ameriških imperialistov, ki imajo namen obkoliti in izolirati države vzhodne Evrope, ter gospodarsko blokada, ki jo izvaja Sovjetska zveza proti Jugoslaviji, in Roger dejal: »V skladu z Marshallovim planom pravimo mi, ZDA, vzhodni Evropi, naj prenehajo trgovati z Vzhodom. Informburo pravi svojim državam, naj prenehajo trgovati z Jugoslavijo.«

Ameriška napredna javnost kaže vedno večje zanimanje za Jugoslavijo in želi predvsem spoznati bistvo spora med komunistično partijo ZSSR in KPJ. Napredni ameriški list »Compass« je v ta namen odprl diskusijo, v kateri poziva svoje čitatelje, naj izrazijo svoje mnenje in postavljajo vprašanja. Ameriška protestantska napredna revija »Churchman« pa ugotavlja, da obstaja temeljita razlika med metodami, ki se jih poslužujeta ZSSR in

Jugoslavija. Dočim je Jugoslavija objavila vse sovjetske obtožbe proti njej, ni sovjetski tisk objavil nobenega jugoslovanskega dokumenta.

Kaj govore jugoslovanski izseljenci o Jugoslaviji

V preteklih dneh se je mudila v Jugoslaviji na obisku večja skupina jugoslovanskih izseljencev iz Francije, ki je prehodila skoraj vso Jugoslavijo. Se seznanila z graditvijo socializma v njen in obiskala tudi maršala Tita. Ko so se vrnilo, so iz Francije poslali maršalu Titu pismo, v katerem pravijo med drugim:

V petnajstih dneh bivanja v Jugoslaviji smo videli mesta in vasi. Videli smo Beograd, Zagreb in druga glavna mesta ljudskih republik, videli smo gigantska gradbišča, nove tovarne, kmetijske obdelovalne zadruge, seznanili smo se z junaško mladino Jugoslavije, s pionirji, ki uživajo srečna otroška leta v svoji preroreni domovini. Ko smo vse to gledali, smo z občudovanjem opazili velikansko preobrazbo Jugoslavije, doseženo pod vodstvom KP na čelu s Teboj, tovariš Titu. Povsod na vsakem koraku smo videli, da so se v naši domovini dogodile velike stvari, da ona zares s hitrimi koraki izgrajuje socializem, da v njej zelo hitro izginjajo sledovi liste nazadnjaške kapitalistične dežele, ki smo jo mi moralj zapustili. Ko smo se vrnilo in obiskali svoje ročne vasi in mesta, kamor smo se vračali s svojimi družinami, smo se prepričali, da vstaja novo življenje, da ti ne žive več tistega življenja, kot smo ga mi tukaj pustili, da je njihova sedanost srečna in bodočnost zagotovljena. Zato se mnogi od nas že pripravljajo na vrnitev v našo drago domovino — Jugoslavijo.

Vse to, kar smo s svojimi očmi videli v svoji domovini, vse to kar smo doživeli v socialistični Jugoslaviji, nam omogoča, da bomo vsemu svetu jasno povedali, da je vse tisto laž, kar govore o Jugoslaviji tvorci in pristaši resolucije Informburoja, da je laž, da se Jugoslavija vrača v kapitalizem. Razumljivo nam je, da kapitalistične in imperialistične države mrze FLRJ, ker njeno vodstvo dosledno ustvarja socializem in vodi državo po naukih marksizma-leninizma. Za nas delavce pa je nerazumljivo in nedopustno, da vodstva nekaterih komunističnih partij uporabljajo navadne laži in klevete v odnosih do narodov Jugoslavije, do njihove slavne Partije in junaškega vodstva.

ŠOLA SADIZMA

Ko so v nacističnem koncentracijskem taborišču Buchenwald v krematorijskih pečeh noč in dan gorela trupla internirancev, je Ilse Koch, žena taboriščnega po veljnika, izdelovala iz človešče kaže senčnike... Ta zločinska nacistka je postala znana po svojem sadizmu in zverinstvu.

Toda Ilse Koch je našla po vojni vnetega zaščitnika v osebi gen. Claya, ki je izdal dekret o njeni pomilostitvi.

Naloga ameriške reakcije pa ni samo prepričati, da bi Ilse Koch zadela pravična kazen. Sedaj povzdiguje med mladimi ameriški generacijami njene zločine.

Kakor poroča ameriški list »Ponle's world«, nosi sedanja serija tednikov, tako imenovanih »comics« naslov: »Ilse Koch za šolarje« in jo sestavljajo risbe, ki predstavljajo plavalos, napol golo ženo z zmagovalnim izrazom pri lincanju črncev.

Da bi si mladi čitatelji laže obogatili svoje praktične pojme, so v skicah posebno poudarjene potrebne »tehnične metode«.

(Iz Literaturne »gazete«)

KONGRES likvidatorstva in laži

(Nadaljevanje s 1. strani)

Zahteva po naši zemlji je za Marino torej nacionalizem, nacionalisti so bili vsi tisoči Primorcev, ki so se borili in umirali za svojo osvoboditev, nacionalisti sinovi jugoslovanskih narodov, ki so nas pomagali osvobajati s svojo krvjo, nacionalistična Sovjetska zveza, ki je naše zahteve po pravičnih mejah podpirala. Vsa naša borba je bila torej zgrešena, Regione Giulia je italijanska zemlja, Trst je treba vrniti amateri domovini, upogniti moramo tilnik samo zato, ker tako ukazuje KPI in v njenem imenu velika Marina. Teorija, da dežela odloča tudi o nacionalni pripadnosti mesta, teorija o gospodarski povezavi mesta z zaledjem ne drži več, ker je Marina razsodila drugače! Toda Marina lahko čveka kolikor se ji ljubi, naše ljudstvo pa se bo borilo naprej za svoje pravice vse dotlej, dokler ne bo dokončno rešeno njegovo nacionalno vprašanje.

Zaradi vsega tega je bi ta kongres likvidatorstva in kongres laži ter potvarjanja zgodovinskih dejstev.

Vprašanje avstrijske mirovne pogodbe

Zunanji ministri štirih velesil, ki so se sestali pred začetkom zasedanja Glavne skupščine OZN, so se sporazumeli, da bodo vzporedno z delom v Glavni skupščini nadaljevali razpravljanja za sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo. Prvo zasedanje v tem smislu je bilo 22. septembra v New Yorku. Radio Moskva je poudaril, da je rešitev avstrijskega vprašanja eno najvažnejših stvarj za mirno rešitev še vseh preostalih vprašanj srednje Evrope. Pomočnik francoskega zunanjega ministra Berthelot pa je izjavil, da so vprašanja, ki jih je treba rešiti v glavnem tehničnega značaja.

KRONIKA

Pristaji množnih organizacij raznih okrajev so sprejeli številne protestne resolucije proti sodnemu postopanju proti listoma «Primorski dnevnik» in «Corriere di Trieste» ter proti prepovedi širjenja milanskega lista «Unita».

Protestna stavka v montažnem oddelku tovarne strojev se je po šestih tednih brezuspešno končala. Se vedno pa traja stavka pomorščakov in več ladij ni zaradi tega moglo odpluti iz pristanišča.

V Sv. Križu so obnovili občinsko delegacijo. Urad je odprt za občinstvo ob ponedeljkih in četrkih od 9. do 12. ure.

Na krovu ladje, kjer je delal, se je teže ponesrečil težak Mihael Catterina.

Lastnik agencije Stefanelli, ki se je pečala z navajanjem deklet k prostituciji, je bil obsojen na 8 mesecev zapora, pohotni njen «klient» Dumlich pa na leto dni ječe pogojno.

Matero otrok, ki so bili na letovanju v Jugoslaviji, pošiljajo iz raznih krajev in okrajev zahvale Podpornemu društvu za STO, ASIZZ ter dr. Danevu in dr. Mašerovi za vso skrb, ki so jo posvečali otrokom.

V zadnjem času se širijo vesti, da bodo popolnoma ukinili delo v ladjedelnici Sv. Roka v Miljah. Če se bo to uresničilo, ostane brez dela kakih 700 delavcev in nameščenec, večinoma iz Milj.

V Milje bodo napejali dva nova električna voda s skupno napetostjo 37 000 voltov.

V tržaški bolnišnici je umrl Busechian Guerrino, ki je zaradi nesrečne ljubezni zavžil 60 tablet Veronala. Se prej je dal svoji zaročenki zaužiti neko strupeno snov. Zaročenka bo ozdravela in pričakuje otroka. Busechian je šel po zaužitju Veronala na obisk k zaročenki v bolnico, kjer je obležal in je štiri dni visel med življenjem in smrtjo.

Prizivno sodišče je odpustilo kazen Juriju Rosiju, ki ga je svojčas sodišče obsodilo na leto dni ječe zaradi «sequestro di personas», ker je maja 1945. leta aretiriral karabinerja Sangiorgia.

Pekovski delavci niso hoteli sprejeti neznatnih izboljšanj meze, ki so jim jih predlagali delodajalci ter so sklenili, da bodo proti delodajalcem odločno nastopili.

Tržaška občina se hoče sedaj polastiti zemljišča, ki ga je še leta 1884. dala Lonjercem in Katinarjem v zameno za drugo zemljišče. Lonjerci pa se ne bodo dali ugnati.

Tržaški župan ing. Bartoli je na tiskovni konferenci izjavil, da bodo v letu 1950. zgradili 1.800 novih stanovanj ter da bosta tudi kmalu dograjeni dve novi šoli. Seveda so vse to le obljube in ne vemo, ali bo iz te moke tudi kaj kruha. Povedal je tudi, da je bilo vloženih nad 6.000 prošenj za stanovanja.

Policija je aretirala Viktorja Furlana iz ul. XX. septembra zaradi njegovega divjaškega ravnanja z ženo.

Pred sodiščem se je pogovarjala skupina jetnikov, ki so leta 1945. poudarili iz ječe Corrovo, še prej pa zbrali v celice skupno jetniških poznikov. Tokrat je pa zares šlo za «sequestro di personas».

Tudi tiskarski delavci so v borbi s svojimi delodajalci. V Italiji so tiskarji napovedali stavko in razširila se je vest, da bodo stavkali tudi v Trstu.

V Devinu so začeli Italijanski šovinisti ob podpori nekaterih slovenskih «renegatskih» staršev spletakariti, da bi spravili slovenske otroke ob slovenski otroški vrtec in jih prisilili hoditi v italijanski otroški vrtec. Zavedni starši proti temu ostro protestirajo.

S ponarejenimi osebno izkaznicami, ki so jih dala trgovki Fernandi Guardu na Akvedatu kot jamstvo, je 22-letna Mara Jerolimova opeharila trgovko za 36.000 lir. Trgovka je namreč dala slepih večjo količino blaga. Policija pa je k sreči premeteno žensko kmalu našla.

Obtožba proti Primorskemu dnevniku se je zrušila kakor na pesek grajena stavba

Proces proti «Primorskemu dnevniku» je dosegel svojo zadnjo fazo. Po osmih dneh dokaznega postopka so se vsi poskusi obtožbe, da bi postavila Primorski dnevnik na laž, zrušili.

Da so bili trije delavci, ki so bili zaposleni pri RASC, pri zaslišanju tepeni, tega obtožba ni mogla več zanikati, čeprav je vojaški tožilec kap. Dye predložil kar 12 prič, ki naj bi to ovrgle. Priče kot Spencer in Lugnani so sicer dosledno trdile, da niso pretepele delavcev na zaslišanju, vendar pa so pretepeni šoferji Goat in Sauli in Zupančič pričali, ravno nasprotno. Njihovo pričevanje podkrepujejo drugi delavci, ki so bili zaslišani isti dan in še posebno zdravnik Rubini, ki je Goatinu in Sauliju nudil prvo pomoč in jima kot blagajniški zdravnik izdal tudi potrdilo o poškodbah.

Priče obtožbe kot so bile bedni Badovinč in njemu podoben Gulli, so lahko obrambo le podkrepile, ker je njuno pričevanje, polno protislovij in laži, zrušilo vse dokazovanje vojaškega tožilca.

Na obtožbo, ki je trdila, da je Primorski dnevnik pisal «škodljivo in nespoštljivo» za vojaško upravo, ker je pisal o angleškem dolgu za bolniško zavarovanje, dalje da v naslovu članka «Zdravstveno in socialno nezavarovani delavci pri anglo-ameriški vojaški upravi» manjka vprašaj, kar smisel naslova spremeni ter končno pisanje o pretepanju nekaterih delavcev s strani vojaške policije, pa to je že odgovorni urednik Primorskega dnevnika, Renko, odgovoril. Na zadnjem dnevu razprave pa je to še enkrat poudarila obramba, in sicer: daje vprašaj na koncu naslova izostala, je tiskarska napaka, da je lapsus uporaba besede «angleški» dolg namesto ameriški, ker je na Tržaškem ozemlju navada, da se uporablja angloameriška vojna uprava in se ne loči strogo angleški od ameriškega. Da pa ta dolg s strani ameriške vojne sile res obstaja, je pritrdil na procesu član kontrolne komisije Bolniške blagajne dr. Foci.

Obstane le še obtožba, češ da je «škodljivo in nespoštljivo» pisanje o pretepanju delavcev s strani zavezniške vojaške policije. Ta obtožba pa se je zrušila na samem procesu, kjer je bilo dokazano, da so policisti res tepli delavce in tako pisanje resnice ne more biti niti «škodljivo niti nespoštljivo» za nikogar, najmanj pa za oblast.

Na zadnjem dnevu razprave je govoril branilec odvetnik Berton, ki je svoj govor začel o svobodi tiska ter poudaril, da je namen članka napisanega 30. avgusta t. l. v Primorskem dnevniku ta, da opozori oblasti na nekatere nepravilnosti na sindikalnem polju ter na nepravilnosti, ki so se zgodile v policijskih uradnih SIB. Prav zaradi svojega namena članek ne more biti ne «škodljiv ne nespoštljiv» za angloameriško vojaško upravo.

Branilec je nato govoril o vsebinski članka, tj. o sindikalnih pravicah, kar je obramba hotela iznesti že v dokaznem postopku, a jo je sodišče prekinilo, češ da to pisanje ni škodljivo.

Nadalje je branilec govoril o dolgu ter razjasnil, da je urednik, ko je pisal o angleškem, mislil na angloameriški, da pa sicer ni nobena sramota imeti danes dolg, saj so vse države v Evropi dolžnice Ameriki, a ta je dolžnica evropskim državam, ne sicer v denarju, temveč za vojne žrtve, ki jih je Evropa doprinesla za obrambo Amerike.

Odvetnik je nato prešel na odstavke, v katerem piše Primorski dnevnik o pretepanju delavcev. Obramba je imela lahko stališče, kajti ves dokazni postopek je jasno in nedvoumno potrdil, da je časopis pisal resnico.

Ne le, da so na dokaznem postopku prič, ki so bile osebno prizadete (pretepeni Goat in Sauli in Zupančič) govorile v prilog obrambe, tudi priča, tolažec Fonda je izja-

vil, da je imel vtis, ko je govoril z Goatinom, «da ta govori resnico», dalje, da «je videl Saulija z zateklim licem». Narednik Robertson je tudi povedal na razpravi, da je videl Saulijev krvavi robec, ter da je imel vtis, da se pošteno pritožuje.

Ce vsemu temu dodamo še ugovovitev uradnega zdravnika Rubinija, potem nam je resnica o postopanju vojaške policije s tržaškimi delavci očitna.

Odvetnik Berton je v svojem obrambnem govoru navedel še citat iz uradnega poročila AIS z dne 1. sept. t. l., v katerem je bilo pisano, da rezultati preizkave izključujejo možnost, da so bili šoferji, ki so bili zaslišani na SIB brutalno pretepeni. Torej, če je bilo v urad-

nem poročilu napisano, da šoferji niso bili brutalno pretepeni, potem se prizna, da niso bili sicer brutalno, a pretepeni vendarle.

Odvetnik Berton je svoj govor zaključil z ugotovitvami:

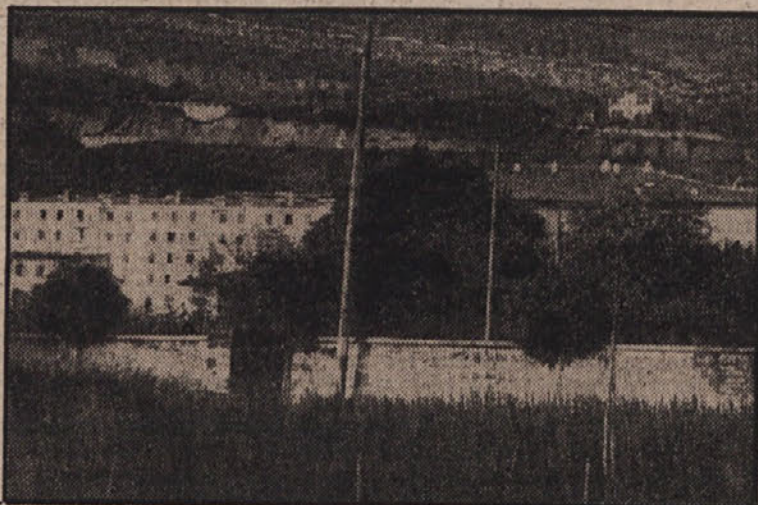
1. Članek ni nespoštljiv in škodljiv, ker ni imel drugega namena, kot pospešiti rešitev nekega sindikalnega vprašanja, o katerem vemo, da gre po teh dogodkih v resnici po poti rešitve.

2. Da smo lahko mirni glede socialnega zavarovanja, kajti besede, ki jih je pisec rabil v članku so bile namenjene ameriški komandi in je je lapsus dovedel do obtožbe.

3. Preprečiti slaba ravnanja, za katera je prepričanje v vseh ljudeh, ki so sledili našemu procesu, da so v resnici bila. Cilj tega članka

Enotni sindikati niso več razredna borbena organizacija, temveč pravo leglo oportunistov, ki varajo delavstvo. Namesto da bi bili na čelu borbe proletariata, na čelu njegovih ekonomskih in socialnih zahtev, bili šola za vzgajanje delavstva, postajajo prava zavora, ki hromi delavstvu njegov polet, mu duši njegovo borbenost, mu jemlje vero v lastne moči.

Vse to nam potrjuje veliko število neuspešnih stavk, brezuspešna pogajanja, postopno ukinevanje svobode, ki so si jih delavci priborili s težko in krvavo borbo, omejevanje sindikalnih pravic. Ob vseh teh uspehih pa se na vsakem koraku razgalja bedna vloga sedanjega vodstva Enotnih sindikatov, ki se je z izgovorom o nacionalizmu iznebil vseh doslednih in borbениh sindikalnih delavcev. Ta-

Stara svetoivanska ljudska šola «Fabio Filiz», ki je zadostovala potrebam pred 25 leti, je zdaj veliko premajhna za številne šoloobvezne otroke. Ze v preteklih letih so se morali stiskati v nadštevilih slovenskih in italijanskih razredih. Letos pa bo položaj na šoli še mnogo težji, ker se bodo vanjo vpisali mnogi otroci, katerih družine so se v letošnjem letu naselile v novih stanovanjskih blokih za šolo. Malo bi bil položaj izboljššan, če bi se vsaj otroška vrtca, slovenski in italijanski, ki gostujeta v tem šolskem posloplju, preseljav hšo, ki je zato določena, a jo imajo zasedeno brezdomci, ker jim mestna občina ne odkaže primernih stanovanj

ko smo bili n.pr. pri zadnji 36-dnevni neuspešni stavki delavcev tovarne strojev priča bednemu opravičevanju «kovinarja». Semilija, ki je za ta neuspeh dolžil Delavsko zbornico in delodajalce, kakor da bi imela ta zbornica in delodajalci kak interes podpreti zahteve delavcev, to je pljuvati v lastno skledo.

Polom nove sindikalne politike, ki prinaša delavstvu poraz za porazom, neuspeh za neuspehom priznavajo posredno celo vidaljevci sami. Njihov «kongres», ki ni mogel iti molče mimo sindikalnega položaja, je s svojimi protislovnimi izjavami in nerodnim izvijačjem najbolje potrdil, da so zašli sindikati v slepo ulico, iz katere se ne morejo izmotati.

Vidali je n. pr. v svojem poročilu obravnaval sindikalni položaj in njegovi zaključki nehoti priznavajo poraz, pa čeprav ga skuša prikriti z lepimi besedami: Tako pravi: «Pred kratkim smo doživeli celo vrsto stavk, ki jih povzročajo

Sami priznavajo svoj polom

težki gospodarski položaj delavstva. Iz kritične ocene teh stavk in mednih gibanj je poleg taktilčnih napak razvidno, da so lokalna gibanja vedno manj ugodna kot širša gibanja. To sili tržaško delavstvo k vedno tesnejši povezavi z delavstvom Italije. To je rodilo pogodbo o prijateljstvu in sodelovanju z Italijansko splošno zvezo dela. Kljub nekaterim napakam je ta nova politika večkrat spravila v zadrego Delavsko zbornico, ki je bila tako vedno bolj prisiljena, pokazati svoje razkolniško lice.

Vidali, ki daje navodila za «novo» sindikalno politiko, mora torej sam priznati, da Enotni sindi-

je, da se spoštujejo pravice delavcev,

ter zahteval, da sodišče prizna odgovornega urednika tov. Renka za nekrivega ter ga zaradi tega oprosti.

Govoru obrambe je sledil govor vojaškega tožilca, ki je trajal največ 20 minut. Kap. Dye je izjavil, da so incidenti, na SIB (ki so bili podlaga obtožbe!) postranskega pomena. Vprašanje, ki ga mora rešiti sodišče je, ali je članek žaljiv za vojaške sile. Vojaški tožilec trdi, da je članek v resnici takšen. «Objavljene besede so škodljive za britske sile in so hkrati tudi grožnja in tu je sedaj čas in prostor, da apliciramo načelo, da naložimo omejitve na določene osebe za splošno dobrobit in svoj do vseh». Tako je zaključil kap. Dye svoj govor.

Predsednik sodišča je nato sporočil, da bo sodba izrečena verjetno v sredo in da se do takrat odgovorni urednik Primorskega dnevnika ne sme brez posebnega dovoljenja odstraniti iz angloameriškega področja Tržaškega ozemlja.

jasne cilje, biti moramo mirni in odločni. Nujno je, da se borimo proti vsakemu skepticizmu in pro-

vali z geslom «da ni mogoče prav nič storiti».

Sedanja partija ni več partija iz časa resolucije Informacijskega urada in izrednega kongresa. Toda v naši partiji so še napake, zgrešeni sistemi dela, pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti. V Trstu je razširjeno mnenje, ki ga krepijo imperialisti in njihovi agenti, da je v položaju vojaške kolonije, kakršen je naš, vsaka borba odveč. To mnenje pomeni podcenjevanje naših sil.

To velja za naše tovariše, ki delajo v sindikatih in ki se morajo boriti proti tem težnjam, dobro organizirati borbe ter jih povezati z veliko borbo delavcev Italijanske republike.

Kar smo trdili že od vsega začetka, to je, da je nova sindikalna politika pasivizirala delavstvo, ki je zato postalo brezbržno, to potrjuje z omiljenimi besedami sam voditelj tržaških socialpatriotov. Skepsa brezbržnost, pesimistično mnenje, da je v teh pogojih vojaške okupacije vsaka borba odveč, je le sad vidaljevške politike, katere polom je prišel najbolj konkretno do izraza prav v sindikatih, ker imajo ravno sindikati vsak dan največ opravka s konkretnimi vprašanji delavstva in njegove borbe. Ta pasivnost in brezbržnost pa bo le naraščala, ker spričo oportunistične in likvidatorske politike vidaljevcev drugače sploh biti ne more. Oportunizem in pasivnost, ki so jo zasejali med delavstvo, se bosta vedno bolj masčevali nad njimi samimi in pred njunimi posledicami jih ne bo rešilo niti najtesnejše sodelovanje z Italijansko splošno zvezo dela. Delodajalci in vsi sovražniki delovnega ljudstva to prav dobro vedo, zato postajajo tudi vedno bolj predrzni in trgajo delavcem postopno iz rok vse njihove pravice in sindikalne svobode, ki so jih stale toliko borb in žrtev. Zato je skrajni čas, da se delavci otresejo pasivnosti in brezbržnosti ter se vrnejo na pot prave razredne borbe, ki jim je v preteklosti prinašala toliko zmag in uspehov. Vse to pa je nemogoče vse dotlej, dokler delavci ne odstranijo vidaljevškega oportunističnega in likvidatorskega vodstva v Enotnih sindikatih, ki vedno globlje drčijo v izdajstvo delavskih interesov.

Iz tehničnih razlogov bo Ljudski tednik izhajal spet vsak petek. Ker omejitev električne energije še vedno ni preklkana, so možne še nadaljnje ovire pri rednem izhajanju našega lista. Prosimo naročnike, da to blagohotno upoštevajo.

PRIPRAVE ZA II. KONGRES KP STO-ja

Tekmovalna komisija okrožnega odbora SIAU je ugotovila, da je tekmovalje za obnovo in zadružne domove) v čast II. kongresa KP STO-ja ter trimesečno tekmovalje zelo dobro uspelo. Ker bo kongres KP od 8. do 10. oktobra, podoljšuje okrožna komisija tekmovalje ter vabi vse članstvo SIAU, da dokončajo, odnosno prekoračijo svoje delovne načrte, ki so si jih še naknadno postavili.

Ro nepopolnih podatkih so prostovoljci že do 12. septembra doprinesli 224.279 delovnih ur, kar predstavlja vrednost 4.037.279 dinarjev. Istrsko ljudstvo tako dokazuje svojo voljo, da čimprej obnovi in izpopolni svojo svobodno zemljo in tako v tesnem sodelovanju z ljudsko oblastjo utrdi temelje novega življenja.

Na okrožni odbor SIAU prihajajo dnevno poročila, iz katerih je razvidno, kako se ljudje množično udeležujejo prostovoljnega dela. Vsi

sodelujejo: od pionirjev, preko mladine, žena, tovarišev, do prav starih ljudi. Poročali smo že o stari mami iz Pobegov, toda tudi v Krkavcih imajo nekaj očancev, ki tekmujejo lahko z udarniki. Pri popravilu vaških cest delajo v prvi skupini kar štirje, ki imajo pod prečej križev na hrbtih. Tam je 74-letni Deluh Ivan, poleg njega krepko dviga lopato Grbac Miha, ki mu je 66-let, a Jerelic Ivan s svojimi 77-letji skoro ne zaostaja za njim. V njihovi skupini dela še Grizon Ivan, ki je tudi že dosegel sedem križev.

Majhna vasica Glem je pokazala v tekmovalju sorazmerno velik uspeh. Tudi v nadaljevanju tekmovalja ne mislijo vaščani popustiti. Obvezali so se, da bodo do kongresa naredili še 1000 prostovoljnih ur. To je velika obveznost, ki naj bi bila za zgled vsem drugim krajem.

Bujski okraj neprekinjeno nadaljuje svojim udarniškim delom.

16. t. m. so v Bujah delali v treh skupinah ter napravili skupno 341 ur pri gradnji zadružnega doma. Tudi delavci tovarne «Arrignon» iz Umaga so ta dan delali udarniško: počistili so žolo in tovarno ter opravili 50 prostovoljnih ur. Erejtnji dan pa so delavci Arrignonja delali 427 ur na cesti. Bilo jih je 130, poleg njih pa je še 50 prostovoljcev opravilo 130 ur.

Piranska sindikalna podružnica solin je v tekmovalju dosegla 121 odst. predvidenih del. Prostovoljci

skoro po vseh vaseh žene udarniško počistile žolska poslopja. V okviru tekmovalja pa ne pozabijo na jugoslovansko armado in zdaj, ko je grozdje sladko, obiščejo vojaške edinice ter borce obdarujejo. Tako so vanganske žene obiskale vojaške in jim podarile 2 stota grozdja. Ta povezava ljudstva z vojsko je dokaz, kako so Titovi vojaki v Istri priljubljeni.

17. septembra so pokrili zadružni dom v Materadi. Razen dveh družin so prav vsi vaščani sodelovali

Vsakanja slika iz tržaške ulice. Brezposelni in lačni ljudje si iščejo hrano med odpadki visoke družbe

Predkongresno delo ASIZZ v coni A

Organizacija naših žena je med najbolj aktivnimi organizacijami na našem ozemlju. Svojega delovanja ni zavrla niti za hip celo takrat, ko je skoro vso demokratično javnost pretresla resolucija Informacijskega urada. Naše žene so se znašle takoj in spoznale pravo pot, ki jo morajo nadaljevati, če hočejo ostati še naprej na braniku demokratičnih svoboščin vsega delovnega ljudstva, še posebej pravic žena, ki so si jih s težko borbo priborile.

Aktivnost naše ženske organizacije je vidna prav povsod. Koliko so naše žene pomagale pri organiziranju počitniških kolonij! Pripravile so nabiralno akcijo in jo tudi izvedle, obveščale matere o vseh pripravah za kolonije, spremljale otroke na počitnice, se zanje brigale, kakor prave matere. Iz vrst ASIZZ so se javile tudi prostovoljne pomočnice, ki so spremljale otroke v kolonijo, jim tam kuhale in pomagale pri nadzorstvu otrok. Kakšno zadoščenje imajo danes žene, da so toliko pomagale Podpornemu društvu, da so kolonije tako lepo uspeli in da so se otroci vrnili tako veseli in zdravi iz lepih krajev Slovenije. Zadoščenje našim ženam pa predstavljajo tudi mnoge zahvale, ki jih matere posamezno ali po svojih okrajih pošiljajo osrednji organizaciji naših žena za tako skrb, ki so jo imele z njihovimi otroki.

Naše žene so tudi vedno mislile na politične priprone in niso niti enkrat zamudile obroka, ki jim ga dvakrat tedensko pošiljajo v zapore. Hrano naberejo s prostovoljnimi prispevki, kuhajo in nosijo v zapore pa tovarišice udarniške. O tej akciji naših žena morda malokd ve, a zaporniki jo občutijo, ker jim žene tako olajšajo

Člani OF iz Trsta na udarniškem delu na stadionu 1. Maja. Opravili so 319 delovnih ur v počastitev II. kongresa KP STO-ja

njihovo trpljenje. Znamo so iz ječ poslali prekrasno spleteno šatulo iz slame in pa okvir, nad katerim je velika peterokraka zvezda. Žene imajo darila na svojem sedežu, a v okviru so seveda postavile sliko maršala Tita, ki jim je vzor doslednega borca za svobodo in socializem.

Kakor ne pozabijo na pripornike, tako tudi ob vsaki priliki okrase grobove fašističnih žrtev, da se tako obdolže njihovemu spominu. Pomagajo na raznih prireditvah, prodajajo značke in podobno, tako

da prav povsod store svojo dolžnost.

V nedeljo 18. t. m. so se žene tudi udeležile udarniškega dela na stadionu «Prvi maja». Prišlo je lepo število tovarišic iz centra, bile so tudi Svetoivančanke, v posebno lepem številu pa so se odzvale žene od Sv. Jakoba. Kar 15 jih je prišlo na udarniško delo ter opravilo 56 delovnih ur.

Tržaške žene, posnemajte svoje tovarišice od Sv. Jakoba in se na prihodnje udarniško delo odzovite v takem in še večjem številu.

Naše žene se pripravljajo tudi na «Teden matere in otroka», ki ga bodo zaključile z dnemom miru.

V času pred II. kongresom pa posvečajo posebno pažnjo ideološki vzgoji svojih članic. V šestnajstih krajih so imele predkongresne sestanke, na katerih ženam razložijo politični položaj, predvsem pa jim razjasnijo, zakaj je prišlo do resolucije IU in posledice te resolucije, da bi ženam popolnoma razjasnile in utrdile zavest, da je na tej poti, na kateri smo že danes, lahko dosežemo enkrat popolno svobodo.

so popravili kanal v Dragonji, napisali v Strunjanu, Sv. Luciji in drugod, delavci «Seives» pa so v treh dneh napeljali razsvetljavo na obrežju Gramsci.

Osebe okrajnega sodišča v Piranu je tudi sodelovalo pri udarniškem delu. Večinoma prostovoljnih ur so napravili tako, da so tudi v nedeljah vršili službo, urejali arhiv ter imeli predavanja.

Pred pričetkom žolskega leta so

pri gradnji. Samo za tekmovalje na čast drugega kongresa so opravili 7.212 delovnih ur.

To je le nekaj slik iz množičnega tekmovalja na čast kongresa KP. Istrsko ljudstvo se zaveda, da je prav Partija tista, ki je vodila ljudstvo v borbi za svobodo, zato hoče z delovnimi uspehi podčrtati priznanje, ki ga daje svoji Partiji. V dnevi, ki ga še ločijo od kongresa, ne bo popustilo, temveč dosegalo nove zmage.

Za zidovi tržaških jetnišnic so še vedno zaprti antifašisti

V tržaških zaporih sede še vedno antifašistični borci, ki so bili obsojeni na raznih procesih na dolga leta za porne kazni kot navadni zločinci, češ, da so v prvih dneh po osvoboditvi sodili in izvršili tudi obsodbo nad fašisti le iz maščevanja, torej brez vsake pravice.

Partizani in aktivisti, ki sede danes v tržaških zaporih, so bili pripadniki zmagovite jugoslovanske armade in so kot taki izvrševali njena povelja, ki so bila tudi med drugim, da tiste fašiste, ki so naše ljudstvo ropali, mučili, pošiljali v koncentracijska taborišča in morili, postavijo pred ljudska sodišča. Tukajšnje oblasti pa zanikajo pravico ljudskemu sodišču, da bi sodilo. Jasno in pravilno je, da so takoj neposredno po vojni morali biti sojeni in likvidirani tisti zagrizeni fašisti in kolaboracionisti, ki so našemu narodu prizadeli toliko gorja, ki so se prostovoljno borili proti partizanom.

Anglo-ameriška okupacijska uprava pa je antifašistične borce postavila pred sodišče in to v najbolj razgibanem političnem obdobju, da bi tako blatila narodno-osvobodilno borbo, da bi rehabilitirala fašizem in vtila poguma neofašistom. Kljub vsem dokazom, da so dosledni antifašisti, ki so bili za časa anglo-ameriške vojaške uprave postavljeni pred sodišče, le izvršilni organi jugoslovanske armade, ki je imela na našem ozemlju po osvoboditvi oblast in kljub amnestijam, ki so bile izrečene za povojno dobo ter italijanskemu kazenskem zakoniku, ki se razteza tudi na naše ozemlje, in ki pravi, da sodišče ne more obsoditi onega, ki izpolnjuje zakoniti

ukaz zakonito postavljenih oblasti, pa čeprav bi bil ta ukaz protipravnega značaja — so bili obsojeni in so še danes v tržaških ječah.

Vojaška uprava jim niti noče priznati, da so to politični priporniki in jih izenačuje z navadnimi kaznjenci, zaradi česar naši priporniki v zaporu ne uživajo niti tistih prednosti, ki jim gredo.

Med tem priporniki so tudi taki ki po svoji pristojnosti spadajo ali v Jugoslavijo ali v Italijo. Fašistične zločince, ki so spadali v Italijo, so tukajšnje oblasti predale italijanskim sodiščem. Tam so bili večinoma izpuščeni na svobodo in nekateri izmed njih so se celo vrnili nazaj v mesto svojih zločinov — v Trst. Partizanov pa oblasti nočejo izročiti ne FLRJ ne Italiji, temveč jih drže v tržaških zaporih kot navadne zapornike.

Ti, tako krivično obsojeni antifašisti, preživljajo v svojih zaporih težke dneve. Od majhnih obrokov enolične hrane bi v dolgi dobi oslabei, če bi jim naše množične organizacije ne pomagale. Dvakrat tedensko jim žene skuhajo izdatno in okusno kosilo, ki jim ga neso v zapor. Dneve si krajšajo s čitanjem in z ročnimi deli. Odločili so se, da bodo tudi oni sodelovali pri obdaritvi otrok na novo leto, ko jih obišče Dedek Mraz. Sami ne bodo mogli biti poleg, zato pa pripravljajo slamo, lepenko, vosek, in podobno, da bodo otrokom izdelovali igrače in spominčke ter tako dokazali izza zamreženih oken, da so z njimi in z nami vsemi.

Naše ljudstvo ne sme pozabiti, da so ti priporniki, ki so danes v zavezniških zaporih, bili borci za našo svo-

bodo; spomniti se jih mora ob vsaki priliki in jim pomagati.

Edino pravična rešitev bi bila, da bi prišlo do revizije procesov, na katerih bi se uveljavil zakon, da so bili današnji priporniki organi takratne oblasti in potem prišli na svobodo. Tako bi bila popravljena nezasišana krivica, zaradi katere antifašistični borci sede v ječah, medtem ko fašisti nadaljujejo svoje razdiralno delo na svobodi.

Naši antifašistični borci pa, kljub krivicam, ki se jim godi, ne klonajo. Prepričanje, da so delali pošteno, jih krepi v veri, da bodo tudi oni dobili svoje zadoščenje.

LAVORATORE

Komunistična partija širi svoje vrste. V zadnjih tednih je stopilo v partijo na stotine ljudi. V tem dotoku novih članov pa manjka dotok partizanov... Biti član partije ni privilegij izbrancev. Medtem ko pišem, prihaja velika in radostna vest. V Jugoslaviji so začeli stari in novi partizani oboroženo borbo proti izdajalcem jugoslovanskega ljudstva....

Tako piše Nello Grisoni, nekdanji Grizoni. Radi verjamemo, da partizani ne marajo v takšno partijo, kjer si lahko vsak fašist kupi izkaznico; ne marajo biti pomešani s sodrgo iz Cavane in Akvedota, ki je metala nanje bombe. Partizani, ki niso v ofenzivah nikoli metali proč brzo-strelk, dobro vedo, da je bil za časa borbe sprejem v Partijo velika čast, ki si jo je bilo treba priboriti.

Kar se tiče novih izmišljenih uborba, pa naj pobiti partizan Nello Grisoni na pomoč ozdravim silama, morda pa to pot ne bo vrgel... puške v koruzo, kot je svojčas storil.

CVETKE iz tržaških listov

IL LUNEDI

Pod naslovom: «Zabaven slovenski tisko piše «Il Lunedi»: «Zvedeli smo, da se je v Bujah — italijanski straži Istre — končal festival hrvaške kulture. Pa ne oporekajte temu: to ni bil niti tečaj za molžo krav niti za gojitev zelja, šlo je za pravo kulturo! Tržaško kulturo so predstavljali Branko Babič, Franc Stoka itd., cvet kraške humanizma. Sli so v «veliki povorki». Ali ni šla pred njimi tudi vrsta istrskih osličkov?

«Naši zabavni sosedje bodo imeli kmalu tudi svoje gledališče. Se ne v Verdiju, kot želijo, temveč pri Sv. Ivanu na stadionu 1. maj. Tam se bodo kraške dramske skupine menjavale s svojimi smešnimi predstavami po «zakala». Repertoar gledališča «zakala» pri Sv. Ivanu bo vseboval «napredna» dela, čeprav bo namenjen mlekaricam in plemenitim ženskam SIAU, ki perejo umazano perilo tržaškega meščanstva.

Tako se izražajo o slovenski kulturi ti oholi in domišljavi sinovi «dvatisočletne kulture», ki jih ni poraz fašizma prav nič naučil. Iz njih strupenega pisanja veje srd premaganih zatiralcev, katerim se je ljudstvo iztrgalo iz krempljev, bes in jez onemoglih dekadentov, nacionalna in razredna mržnja sovinstičnih nadutežev, za katere slovenski kmet in slovenska perica sploh nista človeka, temveč govno. Ves ta srd pa jim ne bo prav nič pomagal. Slovenska kultura se bo kljub njihovim izlivom sovraštva razvijala in krečila, oni pa se bodo še naprej valjali v svojem govnu, ki že celo stoletje s svojim smradom okužuje tržaške ozračje.

DELŌ

Sikami — Siškovič Karel Mitko so v slovenski slovnici vedno bolj spopolnjuje, kar mu rade volje priznamo. Kar se logike tiče, je pa velik «joj». V uvodniku «Neomajna zvestoba Sovjetski zvezi» poje hvalo «II. kongresu» in pravi tudi: «... sindikati so postali razredni in se uspešno bijejo za enotnost delavskega razreda».

Hm, uspehov je bilo res na pretek, le vprašajte o tem delavce! Za enotnost z italijanskimi sovinsti pri «Delavski zbornici» se tudi res borijo z uspehom. Vidali v svojem referatu na kongresu pa le ni tak optimist. Ko govori o sindikalnem vprašanju, pravi: «Kljub temu smo storili korak naprej: borba je težka in trda. Nujno je boriti se proti skepticizmu in hkrati proti onim, ki bi hoteli oportunistično ostati pri formuli vse ne da nič storiti...»

«Delo» ima polno fantazije. V Jugoslaviji divjajo silne borbe. Ljudstvo se tam upira, «za izdajalce prihaja ura obračuna», Sikami po znova postal kulak. In veste kaj je vzrok upora: svinje, slavonske svinje z dobrimi epšutis. «Delo» pravi: «Titovci so namreč prišli v vas plenit kmetom prašiče ter s terorizmom in na roparski način hoteli odvesti ugrabljeno blago».

Vsaj malce več fantazije, gospodje pri «Delu». Ker že izmišljate take race, vsaj izberite prave azdrave sile. Ampak da vzamete za primer ravno kulake, ki se bore za svoje svinje, to pa ni prav nič v skladu z vašo slavno resolucijo! Pa tudi romantično ni niti estetično. «Zdrave sile» in svinje, kako pa spada to skupaj!

Messaggero Veneto

TRST, 16. — V nekaterih novinarskih krogih se je razširila danes vest, da so se na neki ameriški lažji sestali zastopniki italijanske in jugoslovanske vlade, da bi preučili možnost sporazuma o razdelitvi cone B. Vest je povzročila veliko zaprepačenost.

TRST, 17. — Italijanski uradni krogi kategorično zanikajo vest o namišljenem italijansko-jugoslovanskem sporazumu o razdelitvi cone B. Z radostjo objavljamo to vest.

Tako je pisal «Messaggero Veneto» Sam je vest izmisli, nato pa zanikal. Če to niso komedijanti... Naj človek bi dejal: «Bog daj norcem pameta...»

KRONIKA

M R A Č N A F A R S A

Proces proti Raiku opravičilo za sedanje in bodoče

Allja Sirotnovič ima vsak dan nove tovarise v delovnih zmagah. Brigada Babajliča je v rudniku «Tito» v šestih urah in trideset izkopala 709 ton premoga.

Ob stoletnici jugoslovanskih železnic so bili odlikovani najboljše železničarji.

V Ljubljani je bila konferenca L M S Ljubljanske oblasti. Delegate sta pozdravila mladina iz Holandske in Danske in poudarila, da bo mladina, ki je bila v Jugoslaviji, morala v svetu priniti to deželo napredka in socializma.

Novator Emil Krip je predložil osnutek za centralne pušice za olje, ki so se odlično obnesle. S tem je omogočil nadaljnjo serijsko izdelovanje lokomotiv, kar je bilo zaradi sabotaže s strani CSR ogroženo.

Maršal Tito je sprejel podpredsednika ameriškega Napredne stranke g. Davidsona in ameriškega novinarja g. H. Smitha, direktorja urada ameriškega radijskega sistema Columbia za Evropo.

Izseljenci so pred povratkom v Francijo poslali maršalu Titu pismo, v katerem izražajo ponovno svoje navdušenje nad izgradnjo socializma v FLRJ. Obenem zagotavljajo, da bodo branili Jugoslavijo pred krivičnimi napadi.

V vladi LRS je Prezidij ljudske skupščine ustanovil ministristvo za znanost in kulturo. Za ministra je postavljen dr. Jože Potrč. Za ministra novoustanovljenega gozdarskega ministristva je imenovan generalmajor Jaka Avšič. Tone Fajfar je ostal minister za lesno industrijo. Ivan Regent pa je minister za prosveto. Na dosedanje njegovo mesto ministra za delo pa je postavljen Martin Greif.

Kongres bibliotekarjev pripravljajo v Ljubljani. Kongres ima namen, da bi dvignil delovanje bibliotekarskih organizacij ter pripomogel k večjemu razmahu knjižnice v vsej državi.

Mladinske brigade hrastniške steklarne so napovedale tehnološke za večjo storilnost dela vsem mladinskim brigadam steklarske industrije v FLRJ.

Mehaniki in mladina Mariborskih železniških delavnic so zgradili večino s prostovoljnimi delom motorni voz, ki bo služil prevozu delavcev.

Madžarske vohune so obsodili v Novem Sadu na prisilno delo. Jugoslovanski novinarji zabavajo, da na kongresu novinarjev v Bruxellesu postavijo kot posebno točko dnevnega reda borbo proti obrekovalnim in lažnim vestem ter dezinformacijam, kot sestavni del borbe za mir, za prijateljske odnose med narodi.

Stiri najboljše kmetijske obdelovalne zadrage «Njegoš» iz Srbije, «Lazaropolje» iz Makedonije, «Jerko Ivančič» iz Splita ter «Osojnik» iz Slovenije na Zagrebškem velesejmu prikazujejo svoj razvoj in razstavljajo svoje izdelke in pridelke.

Na državnem kmetijskem posestvu Belje je dosegel hektarski donos sladkorne pese 442 meterskih slotov.

Pri OZN je Jugoslavija protestirala zaradi 13 novih kršitev jugoslovanske meje po grškomonarhofašističnih četah in letalih. V Pazinu se bodo letos šolali dijaki v svoji veliki novi gimnaziji, ki nosi ime po revolucionarju Otokarju Keršovaniju, ki se je šolal na stari pazinski gimnaziji. V novi šoli je prostora za 400 dijakov.

Delovni kolektiv industrije motorjev v Rakovici pri Beogradu je izdelal prve domače traktorje. Poskusni vožnji je prisostvoval Tito, ki je pohvalil solidno izdelavo in dober zunanji videz motorjev.

Jugoslovansko - finski trgovinski dogovor so podpisali v Helsinki. Jugoslavija bo izvažala tamn, konopljo, les, tobak, rezan kamen, kovine, v zameno pa bo prejela celulozo, časopisni in druge vrste papir.

Če analiziramo razvoj dosežanih informbirojevskih poizkusov, s katerimi hočejo pogaziti socialistično Jugoslavijo, opazimo, da so partijska in državna vodstva ZSSR in držav ljudske demokracije s svojimi poizkusi, da bi opravičili svojo gonjo, vedno bolj nervozna in sorazmerno s tem vse bolj bučna in brezobzirna. Ko beže od vsake principielne diskusije, sipajo informbirojevski klevetniški Jugoslavije kakor iz rokava najrazličnejše fantastične laži in pri tem niti malo ne vodijo računa, da te ena za drugo pokajo kot milni mehurčki.

Celotna gonja, ki je bila že od prvega dne usmerjena preko najosnovnejših interesov jugoslovanskih ljudstev, se je pričela pod krinko «majhnega personalnega vprašanja» (nezaupanje VKPb v nekoliko partijskih in državnih funkcionarjev FLRJ). Toda maska je kmalu padla. Dogodilo se je namreč nekaj, na kar oni niso računali: jugoslovanski narodi so kmalu odkrili pravi namen tega «nezaupanja». Tedaj ni informbirojevcev ostalo ničesar drugega, kot da jasno in odprto, prav frontalno usmerijo svojo gonjo proti celji KPJ, osnovnim interesom ljudstva socialistične države, proti pravi do svobodne graditve boljšega, socialističnega življenja. Tako je «keritično» pripeljala do splošnega prokletstva.

Kar so v Jugoslaviji ustvarili od

leta 1941. do danes, med narodno-osvobodilno borbo in ljudsko revolucijo, s svojo politiko in v naprekih pri graditvi socializma itd. — vse to je postalo pod očmi «rešiteljev jugoslovanskih narodov» sumljivo, napačno, ker je bila vsaka jugoslovanska krogla, izstreljena na fašiste, vsaka razrušena vas, vsaka resnično bratska beseda izrečena drugim ljudstvom, vsaka socialistična delovna zmagava, vsaka masovna organizacija... samo del jugoslovanskega peklenskega «gestapovsko-fašističnega načrta», ki so ga skovali že leta 1941.

To je «dokazano» — in glavni dokazni prihajajo na dan na procesu v Budimpešti proti bivšemu ministru za notranje zadeve, nato ministru za zunanje zadeve v vladi Madžarske republike, članu Politburoja madžarske partije delovnih ljudi Laszlu Raiku in drugim.

Sama razprava je monstruozna protijugoslovanska provokacija, s katero poskušajo lažljivo obtožiti FLRJ, njeno vlado in partijsko vodstvo vseh tistih umazanih namenov, ki jih pripravljajo ali že izvajajo madžarski vodilni krogi, skupaj z vodilnimi krogi Romunije, Bolgarije, Poljske, CSR in Albanije na pobudo ZSSR, da bi nasilno vrgli zakonito vlado FLRJ, zrušili sedanjo socialistično ureditev ter jo gospodarsko ter politično podredili.

Načrt „strmoglavljenja madžarske vlade“ in zgodovinska dejstva

Sam proces v Budimpešti, ki naj bi popolnoma razkrinkala KPJ, poteka s tolikimi protislovji, nejasnostmi, da je pravo skrupulacijo, ki tako zaudarja po falsifikatu, da se mora vprašati vsak človek, ki mu informbirojevski tisk te laži ponuja, če informbirojevci dejansko mislijo, da je on tudi že prišel ob pamet. Zato je najbolje, če pregledamo obširno in potek procesa.

Kot prvo, trdijo, da je «FLRJ že leta 1945 organizirala na Madžarskem vohunsko mrežo, da bi strmoglavila madžarsko vlado in spremenila državno ureditev na Madžarskem...».

Resnica pa je popolnoma drugačna: Ze pred popolno osvoboditvijo Madžarske od fašističnega okupatorja je poslala vlada FLRJ na Madžarsko 10. marca 1945 ob soglasnosti vlade ZSSR svojo delegacijo k Zavezniški kontrolni komisiji. Odnosi med sovjetskimi okupacijskimi oblastmi in jugoslovansko mislijo so bili v popolnem medsebojnem zaupanju in vse podatke, ki jih je potrebovala jugoslovanska mislija zaradi normalnega opravljanja poslova, so ji bili na razpolago od sovjetskih okupacijskih organov.

Jugoslovanski predstavniki so navzeli najožje prijateljsko sodelovanje z najvišjimi madžarskimi državnimi in partijskimi voditelji. Matias Rakosi in Mihail Farkaš sta šestkrat iskala nasvete in pomoč v Beogradu za reševanje problemov, ki so bili pred njimi in sta skupno z ostalimi madžarskimi predstavniki vsestransko informirale vlado FLRJ o razmerah na Madžarskem.

Ljudija dejanske pomoči demokratičnim silam sosednih držav je prišla do izraza do Madžarske že med vojno z ustanovitvijo madžarskega partizankega bataljona «Petočifia na ozemlju FLRJ. O poveljni pomoči FLRJ Madžarski je «Szabad Neps» takole pisal 1. 1. 1947. leta:

«Roka, k inam jo je ponudila Jugoslavija na gospodarskem področju, bo doprinesla k politični utrditvi naše demokracije. Razen od Sovjetske zveze nismo občutili niti od ene druge države toliko prijateljstva kot od Jugoslavije. Jugoslavija je imela kot nobena druga država pravico, da bi se jezila na nas. Toda ugovarjati se ne počne maščevati demokratični Madžarski za zločine horthyjevcev, in na pariški konferenci je Jugoslavija ponudila roko Madžarski s tem, da je pre-

bila ograjo med zmagovalcem in premaganima».

Znano je prav tako, da je Jugoslavija v nadi, da pomaga madžarskemu ljudstvu k vzpostavitvi trdne demokracije ureditve v državi, nudila Madžarski tudi gospodarsko pomoč. Svoje reparacijske zahteve je za desetkrat zmanjšala v primeri z dejansko škodo, ki ji jo je prizadela madžarska okupacija, samo zato da si Madžarska opomore. Dala ji je olajšave pri plačevanju reparacij, dala ji je brezobzirno posojilo, denarna predplačila itd. Na procesu govore, da je obisk maršala Tita na Madžarskem leta 1947 pomenil pripravo za izvedbo načrta o strmoglavljenju madžarske vlade.

Ves svet ve, kako je FLRJ pomagala madžarski demokraciji

Toda Szabad Nep je takrat o tem drugače pisal:

Naš narod je hvaležen maršalu Titu in njegovemu ljudstvu ne samo zato, ker sta nam izkazala zaupanje in prijateljstvo v najtežjih časih naše borbe za svobodo in demokracijo, temveč tudi zaradi tega, ker je maršal Tito prvi med našimi sosedi zapazil pomembne uspehe madžarske demokracije».

Jugoslavija je videla v podpisu pogodbe o sodelovanju, prijateljstvu in vzajemni pomoči potrdilo svoje prijateljske politike do Madžarske in maršal Tito je ob podpisu v Budimpešti 9. 12. 1947. dejal:

«Ko je postavila nova Jugoslavija ob zaključku vojne, v začetkih svojega ustanovitvenega, smernice svoji zunanji politiki, je bila glavna črta te politike: prekiniti z vsem tistim, kar je bilo v preteklosti, z vsem tistim, kar nas je razdvajalo, in razumljivo je, če si je vlada FLRJ zadala tako nalogo, da je morala pri tem imeti tudi nadaljnje perspektive. V prvi vrsti smo težili za tem, da bi z našimi sosedi, med njimi tudi z Madžarsko, ustvarili dobre odnose. Čeprav madžarski narod tisti čas ni mogel priti do polnega izraza, ker so mu sile, ki so bile tam, branile, smo prav zaradi tega, želeč da bi pomagali madžarskemu narodu, da tudi ta v svoji notranji preureditvi uredi-

niči svoje želje, ponuditi prijateljsko roko in sklenili, da bomo pozabili na preteklost, na preteklost, ki je bila zares mračna, in stopali v skupno prihodnost, to je ustvarili najboljše odnose med novo Jugoslavijo in novo Madžarsko».

Vlada FLRJ je podpisala pogodbo o prijateljstvu, sodelovanju in vzajemni pomoči z republiko Madžarsko, ne da bi se ozirala na demaršo predstavnikov vlade CSR pri vladi FLRJ, ki je hotela preprečiti sklenitev te pogodbe.

To so zgodovinska dejstva, ki so dobro znana ne samo madžarski vladi in madžarskemu narodu, temveč tudi celotni svetovni javnosti.

„Priznanja“ Raika so ovrгла klevete proti jugoslovanskim španskim borcem

Toda to še ni vse. Budimpeštanski atoizilca so si s procesom proti Raiku in drugim, zadali še važnejše, temeljitejšje naloge. Dokazati hočejo, da so osvobodilno borbo jugoslovanskih ljudstev pričeli kar... gestapovci. Citiramo obširno proti Laszlu Raiku, ki ga dolže, da je bil policijski špijon in že leta 1931. imperialistični agent v vrstah revolucionarnih španskih borcev:

«Pred porazom španskega osvobodilnega gibanja je pobegnil v Francijo (Raik), kjer se je v taboriških Girce, Saint Cyrien in Verren povezal z jugoslovanskimi agenti inozemske vohunske organizacije Beblerjem, Kostom Nagyjem, Gošnjakom, Maslaričem, Mrazovičem itd., ki so kakor Raik v Spaniji in pozneje, provokirali po internacijskih taboriških».

To kleveto so jugoslovanski španski borci razkrinkali na svojem izrednem zborovanju v Beogradu. Na njem so sprejeli protestno izjavo, ki pravi med drugim:

«Njih se, kot je videti, prav nič ne tiče, da razglašajo španske borce iz Jugoslavije za gestapovske agente in blatijo junaške mednarodne brigade, blatijo ne samo nas žive, ampak tudi tiste številne naše tovarise, ki so se v tej skupini 150 španskih borcev vrnili 1941. leta v državo in padli junaške smrti na čelu naših enot. Med temi 150 tovarisi je bilo tudi 15 naših narodnih herojev, in sicer: Marko Oreškovič, Franc Rozman, Vlado Četkovič, Franjo Ogulinac-Selj, Milan Blagojevič, Slobodan - Dako Mitrov, Ratko Pavlovič, Ahmed Petahagić, Branko Krsmanović in Milenko Cvitkovič, ki so dali svoje življenje v borbi proti okupatorjem ter domačinim izdajalcem, kakor tudi živi narodni heroji, španski borci Ivan Hariš, Peko Dapčević in Stanko Semič - Dako, dočim so številni drugi padli junaške smrti».

«Priznal» vse svoje početje po taboriških. «Priznal» je tudi, da je imel tam zveze z Beblerjem, ki v taboriških sploh ni bil, temveč se je zdravil kot težko ranjen v Parizu, prav tako Mrazovič, Maslarič pa premeščen iz Spanije v Severno Afriko in od tam v ZSSR.

Raik je na procesu tudi «priznal», da je tam srečal Svetozarja Vukmanoviča, Tempa, v resnici pa Vukmanovič Spanije nikoli ni videl in je bil pred vojno samo v Grčiji, Albaniji in Bolgariji, leta 1948 pa je potoval čez Romunijo v ZSSR.

Kot vidimo ne preostane Raiku drugega, kot da prizna se to, da so stvar blatenja jugoslovanskih španskih borcev v notranjem ministristvu v Moskvi in Budimpešti kaj slabo skuhal.

Špijonaža na Madžarskem

Pojdimo dalje in občudujmo togiko avtorjev budimpeštanske obtožnice. Kot vidimo, je bila Raikova spoznavava v taborišču popolnoma sodkazana. Ker je to dokazano, za naslednjo trditve ni potrebnih več nikakih dokazov:

«Ameriška špijonaža se je na

Stoletnica jugoslovanskih železnic

Stoletnico jugoslovanskih železnic so praznovali v Ljubljani od 11. do 18. septembra. V okviru slovesnosti je bila prirejena razstava, kulturni večeri in fizikturne tekme, na katerih so sodelovali železničarji iz vseh republik Jugoslavije.

Na akademiji je govoril minister za železnice vlade FLRJ Todor Vujanovič, ki je prikazal razvoj jugoslovanskih železnic na jugoslovanskem ozemlju v 100 letih. Prve železnice so bile zgrajene v Sloveniji, ker je to prvo potrebovala Avstroogrška za ureditve svojih imperialističnih stremiljenj. Tudi poznejše proge, ki so jih gradili, so vse težile na Dunaj in proti Budimpešti, v glavni mestni avstroogrške monarhije. Pokrajine kot Srbija in Crna gora pa so bile pod Turki in tako v večini borbah za svoj obstanek. Ljudstvo v teh deželah pa se je vsakemu poskusu gradnje železnice celo uprlo, ker je vedelo, da bi jim to prineslo še večje zasužrjenje in izkoriščanje. Tako neenakomerno železniško omrežje je moralo vplivati na go-

spodarski in kulturni razvoj jugoslovanskih narodov. Tudi prejšnja Jugoslavija, ki je bila čisto v oblasti zapadnih imperialistov, prav zaradi tega ni mogla zadovoljivo rešiti tega važnega vprašanja. Tako je spadal Jugoslavija po železniškem omrežju med najbolj zaostale države v Evropi.

In če pomislimo, da je bilo še od teh železnic med narodnoosvobodilno vojno uničenih in poškodovanih 75 odst. prog (stranske proge niso vštete), porušeni 61 odst. rad 30 m dolgih mostov, 33 odst. pod 30 m dolgih, postaj je bilo porušenih 45 odst., kurilnic 53 odst., kurilniških delavnic pa je bilo uničenih 80 odst., potem vidimo, v kako težkem položaju so se narodi Jugoslavije znašli po končani vojni.

Takoj so se lotili dela in od korčane vojne do danes je bilo izročeni prometu 825,5 km novih železniških prog, v gradnji pa jih je še 409,8 km. To je velikanski uspeh vseh delovnih kolektivov, ki ga nobeno obrekovanje sovražnikov socialistične Jugoslavije ne more zasenčiti. Železniški delovni kolektiv

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

KOMINFORMA V PEŠTI KRONIKA

delo vodstev ZSSR in ljudskih demokracij proti FLRJ

Madžarskem že vedno bolj opirala na jugoslovanske vohune. Titovi diplomatski poselniki in poedinu uslužbenci so v začetku leta 1945, takoj ob svojem prihodu, izkoristili bratsko razpoloženje in zaupanje madžarske diplomacije proti jugoslovanskemu delovnemu ljudstvu in najpogosteje spletni svojo vohunsko mrežo. V prvi vrsti so postavili v svojo službo Raika, za čigar politično in vohunsko službo v preteklosti so vedeli...

Tu se homo zadržali samo pri enem vprašanju pri madžarski diplomaciji od leta 1945. naprej. Tedaj je držala stranka malih posestnikov, v kateri je prevladovalo reakcionarno krilo na čelu z Ferencem Nagyem in Belo Kovacem, v svojih rokah ministrstvo zunanjih zadev. Prav tako so bili v madžarskih predstavništvih v inozemstvu ter v ministrskem aparatu v Budimpešti ljudje, bivši horthyjevci, ki so bili popolnoma zvezani z vrhovi stranke malih posestnikov. Mnogi od teh diplomatov so dezertirali v imperialistične države, številne pa so odkrili v državi kot imperialistične agente. Tak diplomaciji deli partijsko in državno vodstvo Madžarske iskave komplimente preko budimpeštanske obtožnice in ji pripisuje sbratsko razpoloženje in zaupanje proti jugoslovanskemu delovnemu ljudstvu. Res, kadar je treba oklevetati FLRJ, so informbiroju prišli prav tudi horthyjevci kot vzori internacionalizma.

Razdeljene vloge provokatorjev

Citirajmo naprej obtožnico:

«Postavljanje jugoslovanskih špijonov v prvo vrsto je bilo v zvezi z dejstvom, da so prišli v osvojen; FLRJ na oblast Raika podobni ameriški špijoni, provokatorji in trockisti, katere je Gestapo leta 1941, istočasno kot Raika samo iz francoskih taborišč 150 poslaj v domovino na špijonsko delo. Ti špijoni so tvorili jedro Titove okoličine in so vedno potiskali v ozadje poštene in ljudstvu zveste partizane. Ameriški imperialisti so si, oslanjajoč se na take uspehe, postavili za cilj... da pridobijo zase ljudskodemokratske države».

Tu se bomo pobavili samo z enim vprašanjem: kako so se informbirojevci lotili adokazovanja teh trditev. Čisto enostavno so to proglasili za dejstvo, za katero jamčijo trije provokatorji: Laza Brankov, Panfil Gyoergy in Milan Ognjenović.

Laza Brankov, je pofitemigrantska, informbirojevska «glava» v Pešti. Njegovo izdajo, krajo, poneverbe ter pretepanje jugoslovanskih državljanov je informbirojevska

agentura v Budimpešti pozdravila z velikimi ovacijami, čeprav so dobro vedeli, s kakšnim kriminalnim tipom imajo posla. Ker je propadel kot mobilizator zdravih sil v FLRJ, je ta predvojni fašist in policijski obveščevalec — in med vojno — špijon v Budimpešti, ki se je izrazil za resolucijo IU, ko je KPJ uvidela njegovo prevaro, sedaj proglašen za «glavnega jugoslovanskega agenta». Ta naravno «vse ve» o FLRJ, kar mu organizatorji procesa zapovejo, da «vse». Tako pripravljene so postavili Laza Brankova na zatožni klopi, kot «glavo» sedanje jugoslovanske špijonaže v Madžarski. Organizatorji procesa so sedaj bolj sigurni: če se obtoženi česa ne spomni, če se kaj zatakne — je tu «glavni agent», ki ima vse v malem prstu — tudi jugoslovanske peklenke načrte.

Panfil Gyoergy, generalajtnant madžarske vojske, predava na procesu o svojih zvezah z jugoslovanskimi agenti v službenem položaju poveljnika obmejnih sil. Ta ni pokazal do predstavnikov FLRJ v Budimpešti niti toliko konvencionalne vljudnosti, kolikor bi bilo glede na njegov položaj obvezno. To ve cela Budimpešta, prav tako kot Rakosi in Farkas, ki sta izvedla napredovanje v madžarski vojski in ki sta prav tako dobro vedela, kot vsi ostali, komu dejansko služil Gyoergy.

Izmed ostalih «pri» je zanimiv tudi Ognjenović, ki je znan po tem, da so ga Nemci kot četnika prepeljali v Nemčijo, da se je stavil na razpolago Rdeči vojski, bil šef madžarske policije v Vezspem, nato pa odšel v Pečujске rudnike, ki so bili pod upravo sovjetskih oficirjev. Nato je bil poslan v «Zvezo Južnih Slovanov». Njegova naloga je, da diskreditira na tem procesu jugoslovansko narodno manjšino na Madžarskem.

Na procesu tudi mnogo razpravljajo o obisku maršala Tita in ministra Rankoviča na Madžarskem. Tovarš Rankovič se je tedaj sestel s članom politbiroja CK KPM Laszlo Rankom. Kakšna prilika, da se to srečanje

Rankovič in Raik v Pakšu in kominformistična logika

Pa pojdemo dalje. Pri Beberju, Maslariču, Mrazoviču in Tempu so že pokazali budimpeštanski inscenatorji, kako znajo kar sami organizirati «sestanke na daljavo tisočih kilometrov». Ko jim je to že enkrat uspelo, tako da se jim bo mednarodna javnost nasmejala v obraz, zakaj ne bi še poskušali drugič? In tako so skušali tudi

dveh ministrov prijateljskih držav osvetiti z informbirojskim reflektorjem! In že je pri roki Brankov, kot zapriščeni stolmač. Brankov se svojo vlogo nauči na pamet in pri součelnju epomaga Raiku, da se uspomni,

Napredni brogi ZDA obsojajo sovjetsko kampanjo

Henry Wallace, predsednik napredne stranke v ZDA, je imel pred kratkim govor, za katerega pravi tisk, da je izjava proti antijugoslovanski kampanji Sovjetske zveze. Wallace je med drugim dejal:

Protivimo se, da neka država grozi drugi s poudarjanjem svoje mornarice ali z množičnim premikanjem svojih čet. To velja prav tako za ZSSR kot za Veliko Britanijo in ZDA.

Kot Wallace, tako je tudi John Roger, na nedavnem ameriškem kontinentalnem kongresu za mir, obsodil sovražno ravnanje ZSSR do Jugoslavije. V svojem govoru je razrinkaval imperialistične namere ZDA ter poudaril, da se prav tako ne more strinjati s politiko SZ do FLRJ, ker ne vidi nobene razlike med poskusi ameriških imperialistov, da bi obkrožili in osamili vzhodne evropske države od zapada, in med gospodarsko blokado, ki jo izvaja ZSSR proti Jugoslaviji.

Tackery, urednik naprednega lista «Compass» piše v svojem uvodnem članku o sklepu «Banke za uvoz in izvoz» o posojilu Jugoslaviji. Tackery poudarja, da je obnova trgovine med zapadom in vzhodom silne važnosti za razvoj svetovne obnove.

dokler niso prišle Brankove izjave na zapisnik in obtožnico, kot izjave Raika:

«Rankovič je sporočil Titovo navodilo, po katerem naj Raik likvidira tedanje državno in partijsko vodstvo, potem pa prevzame vodstvo Madžarske v svoje roke».

«tajni sestanek» med Rankovičem in obtoženim Raikom. Evo nekaj podrobnosti te fantastične pripovedke: «Sestanek je bil na Madžarskem, v bližini Pakša v začetku oktobra 1948 na lovišču horthyjevskega veleposestnika Antona Kleinca. Na ta tajni sestanku je pripeljal Raika baje poslanik FLRJ na Madžarskem Karlo Mrazovič, ki je bil v spremstvu neke Tarisnaje Gyoergy.

Pa si oglejmo malo ta dejstva: Prvič mesto sestanka. Tu moramo priznati avtorjem obtožnice vso sposobnost. Izbrali so najugodnejše mesto (lovišče horthyjevskega veleposestnika) in s tem neizpodbitno adokazali jugoslovanske simpatije do teh ljudi, s čimer so tudi rešili problem zveze horthyjevcev z jugoslovanskimi anačtin. Drugo silegalen prehod meje. Če je mogoče prehod z ene strani, je lahko tudi z druge. Ali bi ne bilo morda bolje, če bi prepeljali raje Raika preko jugoslovanske meje in ne Rankoviča, da bi bil sestanek, ki je trajal «dve in pol uri» raje v FLRJ, z manjšim rizikom, ker je Raik razpolagal — po obtožnici — samo z majhnim spremstvom in ko so bila mogoča iznenadenja (nesrečna patrola, možnost izdaje v spremstvu itd.) Rankovič pa, kot sodišče prav dobro ve, razpolaga z vdanostjo celega državnega aparata, ljudstva itd. Vprašati bi se, zakaj niso vzeli avtorji obtožnice raje druge variante kot mesodajbe. Najbrže so vzeli raje prvo iz sledečih razlogov: neradi so se odrekli horthyjevskega lovišča, s prehodom meje so dokazali, da delajo obmejne incidente Jugoslavan in ne madžarski, bolgarski, romunski in albanski obmejni stražniki, težko so se

ločili tudi od prijazne Tarisnaje Gyoergy, ki bi jo zarotniki najbrže ne vzeli s seboj v FLRJ.

Važno je tudi, da preučimo datum: v začetku oktobra 1948. Raik bi se moral natančno spomniti, kdaj je bil ta važni sestanek... če bi Jugoslavan ne mogli dokazati, kje je bil minister Rankovič tistega dne...

Prav ob koncu obtožnice pa stoji zaključek:

«Zarotniki so hoteli napraviti iz Madžarske jugoslovansko kolonijo, kolonijo tistega Tita, ki je skupno s svojo bando prešel iz tabora socializma v tabor inozemskih kapitalistov in reakcije in s tem napravili iz FLRJ imperialistično satelitsko državo».

Te zadnje klevete nam tudi ni treba pobijati. Cel svet in prav gotovo tudi madžarsko ljudstvo ve, v koliko so pomagali KPJ in vlada mladi madžarski demokraciji v borbi proti fašistični reakciji, proti zasušanjskim nameram ameriških imperialistov na mednarodnih koalicijskih in na gospodarskem polju.

Proces v Budimpešti se nadaljuje.

Besede Danila Lekiča na zborovanju španskih borcev

Na zborovanju Zdravstvenih bivših španskih borcev Jugoslavije, kjer so ti protestirali proti našim napadom na jugoslovanske narode in jugoslovanske borce internacionalnih brigad v Spaniji, je imel govor tudi generalajtnant Danilo Lekič (osvoboditelj Trsta, ki so mu informbirojevci peli slavo kot najboljšemu sinu jugoslovanskih narodov, dokler so bili prepričani, da je zaprt kot informbirojevec, katerega so pa potem, ko so zvedeli, da ni, proglašili obecnim z vsemi jugoslovanskimi borci v Spaniji — za gestapovec), ki je med drugim dejal:

«Potreba take posebne konference je izzvala gnusna in ničevredna obtožba madžarskega državnega tožilca proti novi Jugoslaviji, našim narodom in nam, bivšim jugoslovanskim prostovolcem iz španske osvobodilne voine. Brez dvoma mora tudi ta najnovejša laž in kleveta, tako kot vse dosedanje klevete vodstev Komunističnih partij, pomagati vodstvu VKP(b), vladi Sovjetske zveze in Informbiroju pri njihovi nečastni in nedostojni politiki proti majhni socialistični državi».

Ta stvarni spor, to načelno nesoplasje med našo Partijo in VKP (b) je opozorilo na resno krizo v socialističnem gibanju, ki so jo povzročili z odstopom vodstva VKP(b) s pozicij marksizma-leninizma v tako važnih načelnih vprašanjih. Zaradi tega postaja jasen ves zgodovinski pomen borbe naše Partije in naše socialistične države proti takim pojmovanjem, ki so neposredna nevarnost za nadaljnji družbeni razvoj. Ta borba se bo še nadalje zaostrovala vse dotlej, dokler ne bodo postala načela marksizma-leninizma in socialistična stvarnost naše države materialna sila v rokah mednarodnega delavskega gibanja, s katero bodo prisilili svoja vodstva, da zavzamejo pravilne marksističnokomunistične pozicije. Na nezlomljivo enotnost naše Partije, naših narodov, na požrtvovalno delo in veličastni polet naših delovnih ljudi, na budno varovanje nedotakljivosti in neodvisnosti naše socialistične države, na vsakdanje zmage socializma v naši državi, na dostojanstvo, hladnokrvno, načelno in edino pravilno stališče našega vodstva bodo odgovorili z novimi klevetami, sabotkami, lažmi, vohunstvom, sovotažo, grožnjo, izjavami itd. itd., kdo ve, s čim še, kajti po tistem, kar so danes napravili in storili, se lahko z gotovostjo sklepa, da so izgubili vsak občutek mere, ne samo komunističnega, temveč tudi najnavadnejšega človeškega poštenja. To še enkrat potrjuje tudi obtožba madžarskega državnega tožilca proti jugoslovanskim prostovolcem iz španske osvobodilne voine.

Trgovinska pogajanja med CSR in Belgijo bodo v Pragi. Belgijsko trgovinsko delegacijo vodi Konzul Maire.

V Pragi se je začelo zasedanje izvršilnega odbora Mednarodne organizacije novinarjev, ki naj pripravi vse za kongres novinarjev, ki bo v Bruslju meseca oktobra. Jugoslovanski delegaciji češkoslovaško poslaništvo ni hotelo izdati vizuma, zato so jugoslovanski novinarji poslali izvršilnemu odboru zveze protest. Tudi zahtevi jugoslovanskih novinarjev, naj izvršilni odbor zavrže tovr. R. Bajagiča, dopisnika Tanjuga, ni bilo do sedaj ugodeno.

Nova dvigala za metalurško industrijo in rudnike premoaga so začeli izdelovati v ZSSR. Dvigala imajo 175 ton zmogljivosti.

CK Romunske delavske partije je obsodil poskus, da bi se ustanovile proizvodne zadruge, ker za njihov razvoj niso bili zagotovljeni vsi pogoji. Pri vseh mnogostevnih zadržkih v Jugoslaviji pa imajo romunski kominformisti še pogum trditi, da v FLRJ zaostrojuje razredno borbo na vasi.

Protokol o podaljšanju trgovinskega in plačilnega sporazuma za leto dni sta podpisali Madžarska in Avstrija. Avstrija bo izvažala izdelke kovinske industrije, razen lesa, magnezita, strojev in papirja, Madžarska pa žito, živilno, povrtno.

Preko 3.500.000 prebivalcev je osvobodila Ljudska vojska Kitajske v pokrajinah Junan in Kiangsi. Na tem ozemlju se je osnovalo 18 ljudskih oblastnih vlad.

Albanska delegacija je prispela v Beograd. Na pobudo jugoslovanske vlade se bo pogajala z delegacijo FLRJ o pošiljkah albanskega reparacijskega blaga iz Nemčije, ki je v tranzitu preko FLRJ.

Sabotažne akcije v srednji Makedoniji in Trakiji se nadaljujejo. V spopadih z grškimi partizani sta bila uničena dva tanka monarhofašistične vojske.

Sovjetsko delegacijo pri OZN sestavljajo zunanji minister Višinski, namestnik zunanjega ministra Malik, dalje poslanik v Washingtonu Panjuškij in predstavnik ZSSR pri OZN Carapkin. Sovjetska zveza je prodala Veliki Britaniji 100 tisoč standardov lesa za gradnjo ter milijon ton žita.

Bolgarske obmejne oblasti so na meji aretirale in nato izgnale mladinsko delegacijo, ki je potovala v Sofijo na vabilo Sveta mednarodne zveze studentov, čeprav so imeli člani vse listine v redu. Ljudska mladina Jugoslavije je poslala Mednarodni zvezi studentov protest proti takemu grobemu postopanju bolgarskih oblasti.

Mladilo italijansko stikarstvo je priredilo v Pragi razstavo, ki jo je otvoril pomočnik ministra za informacije.

Letošnji pridelek vina v ZSSR predvidevajo na 20 milijonov hl. Tako bo zavzela SZ v proizvodnji vina 4. mesto na svetu za Francijo, Italijo, Spanijo.

V Južni Koreji se širi partizansko gibanje proti vladni policiji in vojski. Partizanski odredi so osvobodili Unmun v pokrajini Kusan, pobrali hrano in orožje in se nato umaknili.

30 tisoč novih stanovanj so dobili sovjetski rudarji, kovinarji 16 tisoč, delavci industrije težkih strojev nad 3 tisoč.

Ukrajinski znanstveni inštitut je izdelal obsežen načrt za izboljšanje živine v kolhozih in sovh. zih. Letos je inštitut že izročil 800 plemenskih ovc po 115 do 150 kg težkih. Te ovce dajo letno do 20 kg provrstine volne.

V SZ pripravljajo novo izdajo Velike sovjetske enciklopedije, ki bo obsegala 50 zvezkov, 100 tisoč besed in okrog 30 tisoč ilustracij. Zadnji del enciklopedije mora iziti leta 1954. Prava izdaja Velike enciklopedije je vsebovala 65.000 besed in je bila tiskana v letih 1926-1947.

so se obvezali, da bodo petletni plan v prometu izpolnili že v 4 letih.

Razstava, ki je prirejana ob stoletnici jugoslovanskih železnic je v Moderni galeriji v Ljubljani. S fotografijami in dokumenti prikazuje razvoj železnice na jugoslovanskem ozemlju, vzporedno z železniškim omrežjem pa tudi rast železniških tehničnih sredstev. Posebno so zani-

mi vi železniški vozovi, ki so bili izdelani v domačih delavnicah.

Uspehi, ki so jih dosegle jugoslovanske železnice v razvoju po osvoboditvi, so močni le v ljudski državi. Prav tako kot doslej in še bolj uspešno se bodo razvijale jugoslovanske železnice tudi v bodoče kot eden najvažnejših faktorjev socialistične gospodarske izgradnje.

P. D. IVAN CANKAR

ne pozna ovir pri svojem delu

Prosvetno društvo Ivan Cankar je posebno pa njegov pevski zbor je od 1. 1945 eno najbolj aktivnih društev. Pevci spadajo med one silno redke skupine, ki so nepretrgano delovale vse fašistično dobo. Pevci blišnih pevskih zborov «KOLO» in «LIRIJA» so se zbirali potem, ko sta bili dve društvi prepovedani. Zbirali so se po raznih kotičkih v Trstu, prirajali dalje ali krajše izlete in uporabili vsako možno priliko, da so zapeli naše pesmi, sebi in poslušalcem v uste in vzbudilo. V tej dobi je moral radi razmer marsikdo odpašiti, toda pevci so znali pritegovati tudi nove moči, tako da je skupina ostala vedno živa in agilna. Ko je prišel dan osvoboditve, je bil zbor že tu. Že uvečnan (kolikor se more o tem govoriti v danih razmerah) in z gotovim repertoarjem. Stopil je iz ilegale v javno življenje.

Seveda je imel od vsega početka težave s prostori. Da spora v demokraciji taboru je še nekam šlo. Toda po kominformu so ga seveda vrhili iz dotodanjega zatočišča. Nekaj časa je bilo društvo skoro v istem položaju kakor v dobi fašizma. «Smelo je sicer delovati, toda ni imelo kje. V kominformističnem časopisu smo lansko leto brali, da je bilo tudi ono med onimi skupinami, ki so zasedle prostore v ulici Montecchi in da je ob tej priliki tudi sebi pristojilo prostore. Seveda smo prav kmalu mogli ugotoviti, da je bilo to — kakor običajno — navadna laž. Društveniki «Cankarja» niso ljudje, ki bi se spuščali v taka pomeni žunštva!

No, prostori so se le dobili. So vse prej kakor idealni, toda resničnostno delovanje za nas ito tudi preko težav in pomankanja. Kajti Sentsjakobčani ljubijo raznično in pristno prosveto ne pa širokoustenja o neki laži - prosveti in stilu dopolnjenih plesov, kvartanja, volitev raznih skraljica in podobno.

Služaj je nanesel, da sem pred nekaj tedni prišel k vaji pevskega zbora. Ko sem vstopil skozi vrata, sem v prvem trenutku zagledal samo skladovnice papirja, lepence, stiskalnice in stroje, ki jim človek ne ve ne imena ne namena. Le tam na sredji je molelo nekaj glav

UBALD VRABEC

izza razne šare. Sele ko sem stopil prav do njih, sem mogel videti vse pevece, sredi njih pa njihovega dirigenta Svaro. Stari znanci smo. Se med vojno smo katero skupaj zapeli, povezani smo bili v OF. Toda ni več vseh. Marsikaterega je vzela vojna, Buchenwald... Pred sedaj imamo bivše partizane, bivše ilegalne terenske delavce. Tudi njihov pevovodja Vlado Svara je okusil ječe in konfinacijo fašističnega režima. Res, ti tovariši so tvegali kaj drugega kakor okupacija v stilu Montecchi!

Prijateljstvo smo se pomenili o rusih organizacijskih vprašanjih. Pevovalci mi je pokazal svoje skladbe. Eno se pravi uče. Le škoda, da se Vlado ne more intenzivneje posvetiti kompoziciji! Saj izhaja iz znane muzikalno nadarjene družine.

Toda poklic mu dopušta zelo malo prostega časa. Komaj, da si ukrade čas za pevsko vaje.

Ogledujem si prostor: vse naokoli dolge mize, na njih in na tleh kupi raznovrstnega papirja, vrčki z lepilom in razne naprave, ki jih muzik ne more razumeti. In tu opazim našo pesem eden najboljših pevskih zborov! Zbor, ki je imel že vzorne koncerte doma in v Sloveniji. Zbor, na katerega je vsak tržički Slovenec pomosen! Nehote moram primerjati prostore in delo. Na eni strani prostorne dvorane za ples in veginettes v stilu neke namišljene ljudske prosvete, na drugi strani skladišča, barake, privatna stanovanja za resno in smotno kulturno delo. Tako je pri Sv. Ivanu, pri Sv. Jakobu, v Barkovljah, v Škedinju...

Če mojim obiskom sem jim uzel

nekaj časa, namenjenega študiju. Se dve pesmi so zapeli, potem pa je Vlado vajo zaključil. Povabil me je naj obiščem še tamburaše, ki vadijo v neposredni bližini. Nekaj korakov po ulici navzdol, skozi dvorišče, po kratkih stopnicah in že smo v skromni sobici. Tu se trudi tou. Gerdol z mladimi tamburaši. Sama doračajoča mladina. Tou Gerdol, ki so ga izgnali iz prosvetnega društva v Rocciu, se je stavil na razpolago šentjakobskim tamburašem. Na tak način vzpuzajo slovensko prosveto naši intelektualci! — Zaigrali so nam nekaj pesmi domenili smo se o nekaterih podrobnostih glede skupnega nastopa s pevskim zborom. Pripravljajo se namreč na večji koncert, na katerem bodo nastopili vsi društveni odseki. Ura je že pozna in tudi tou Gerdol mora zaključiti vajo. Se nekaj naročil o prosvetnih problemih in razhajamo se. Razhajamo se v zavesti, da po svojih močeh, koristimo razvoju naše ljudske prosvete, pa četudi nam to nekateri lažnivi preroki zanikujejo.

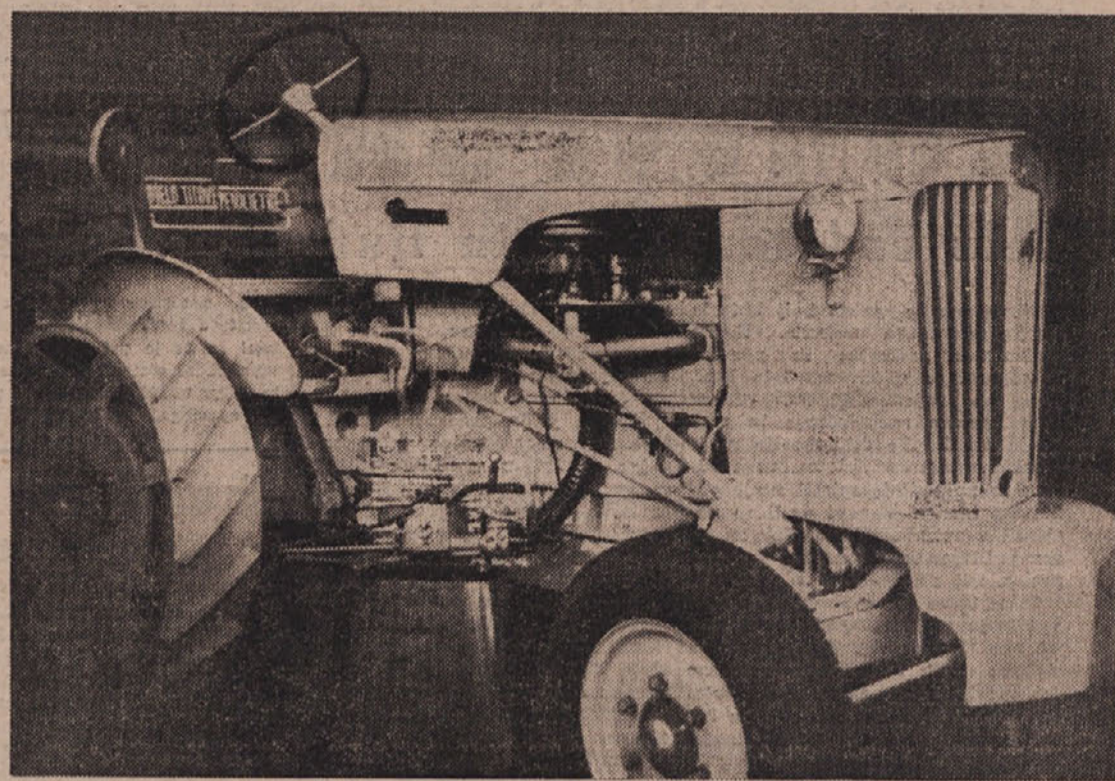
Rusini v Jugoslaviji so ena izmed njenih najmanjših narodnih manjšin. Po najnovejših podatkih jih živi v raznih jugoslovanskih deželah okoli 25.000, in sicer v Vojvodini v okraju Kula, dalje v velikih vaseh Srema in Slavonije in še v nekaterih mestih Vojvodine kot na r. v Novem Sadu.

Rusinov v Jugoslaviji je torej dobrih 10 tisoč manj kot pa beneških Slovencev v Italiji. Razen tega so Rusini, nekoliko sto kilometrov daleč proč od materinega naroda raztreseni in dveh ljudskih republik Jugoslavije, v Srbiji in Hrvaški. Medtem ko so beneški Slovenci naseljeni v dolinah Idrije, Nadžije in Tera že trinajst stoletij, so se pa Rusini naselili na ozemlju sedanje Jugoslavije še niti ne pred dvema stoletjema. Vsi pogoji so torej proti Rusinom in v vsaki kapitalistični državi bi jih kateri koli režim migne duše potujčevali prvi kot vrtnice etujce, dalje, kot lahko prebravljive narodne drobce v uravnem črevesju večinskega naroda in končno kot maloštevilno narodno skupino, daleč proč od maternega naroda, ki bi pač morala sama po sebi izgriniti po naravnih zakonih, ker si v svoji neobogojnosti ne more pomagati in so čas, stivilo in prostor njeni nasprotniki. In vendar bodo Rusini v Jugoslaviji živeli in postajali čedalje trdnjše narodna enota, ker je državna ureditev resnično demokracijska, da v smislu pravilnega pojmovanja narodnega vprašanja, v vrednotenje vseh državljanov, ne glede na narodnost, ne dopušta nobene vstranjanja pa še tako majhnih manjšin.

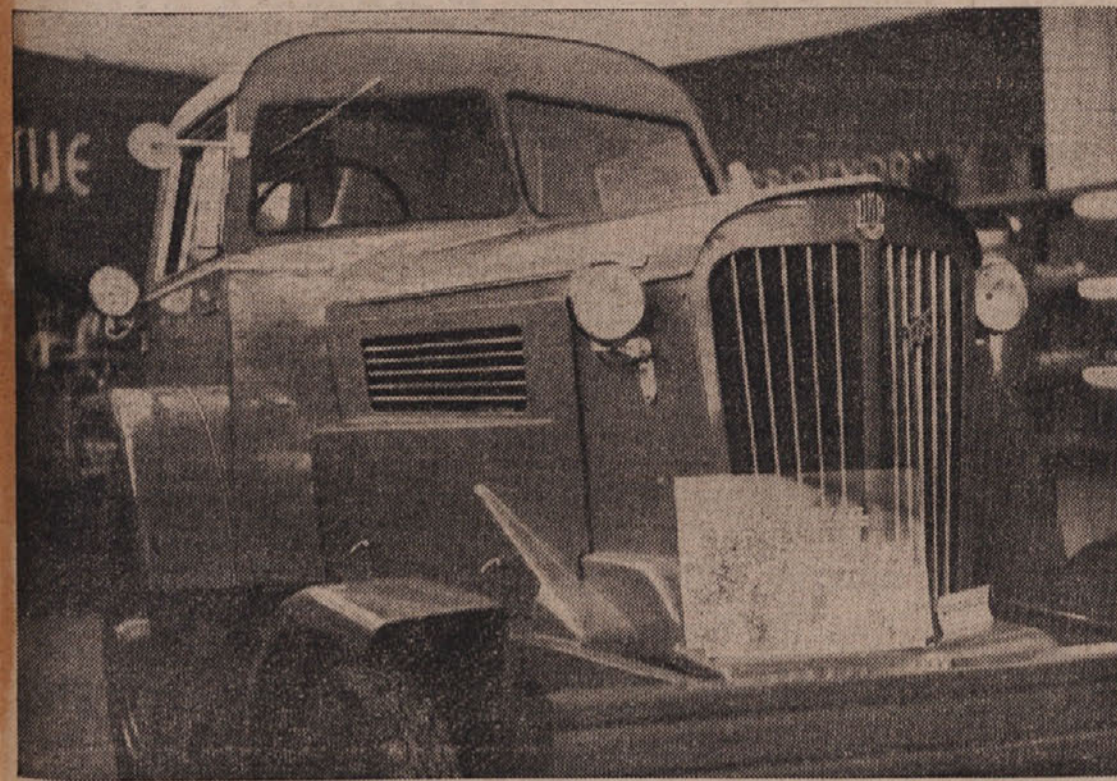
Nadaljnji obstoj rusinske narodne manjšine je sedaj zagotovljen, ni pa bil v njenem dosedanem dvostoletnem življenju na bogatih ravznah Jugoslavije. V te kraje jih je začela priseljevati Zakarpatška Ukrajine vladarica cesarice Marije Tezezije začelši z letom 1746. Po večstoletnih vojnah s Turki je ostala Vojvodina na pol prazna, zapuščen, pretekana z močvirji in razvalinami razrušenih naselij. Avstrijska morarhija ji je hotela zavarovati južne meje nasproti turkemu imperiju in je vse 18. stoletje naseljevala narode iz severnih pokrajin: Slovake, Nemce, Madžare in Rusine na ogromnih ploskvah Bačke, Banata in Srema. Nemci so seveda bili najboljše zemljo, postavljali so jim hiše in po vrhu so dobili še potrebni inventar za obdelovanje zemlje. Rusini so pa prišli iz svojih nepredelanih karpatskih gozdov na ozemlje, ki si ni bila dosti boljša od one, in stari domovini in so jo morali šele krčiti, izuševati in zavarovati prek poplavanj. S samimi ljubljami avstrijske vlade si tudi v tistih časih niso mogli dosti pomagati in jih je razočaranje-pogolno dobršen del nazaj, tok novih naseljenecv iz Zakarpatja pa ustavilo doma v njihovih gozdnih jasad.

Kar jih je pa ostalo v dolnjaja do-

Novi izdelki jugoslovanske industrije na zagrebškem velesejmu

Na letošnjem zagrebškem velesejmu je močno zastopana mlada jugoslovanska industrija avtomobilov in traktorjev, ki že izdeluje svoje izdelke v serijah. Tovrstni izdelki jugoslovanske industrije v ničmer ne zastajajo zaradi njihovega izjemnega kvaliteta, temveč jih prekašajo po racionalnosti glede uporabe pogonskega goriva ter po izjemni moči.

Na letošnjem zagrebškem velesejmu je močno zastopana mlada jugoslovanska industrija avtomobilov in traktorjev, ki že izdeluje svoje izdelke v serijah. Tovrstni izdelki jugoslovanske industrije v ničmer ne zastajajo zaradi njihovega izjemnega kvaliteta, temveč jih prekašajo po racionalnosti glede uporabe pogonskega goriva ter po izjemni moči.

Vse narodnosti in vse narodne manjšine v Jugoslaviji uživajo popolno enakopravnost in svobodo. - Tako rešiteu RUSINI V JUGOSLAVIJI narodnostnega vprašanja v deželi je omogočila samo pravilna politika K.D.Z.

movini je pa skozi vse zgodovinske obdobje pod avstro-ogrsko monarhijo moralo vzdrževati odpor proti nenehni madžarizaciji. Od vsega začetka so bile njihove šole madžarske, učitelji Madžari. Le tu pa tam je kapnil kak rusinski učitelj iz Zakarpatja. Kot Slovenci pod fašizmom, tako tudi rusinski šolski otroci niso smeli govoriti v šoli in rili ne na ulici v materinem jeziku. Rusinski knjigi sploh niso smeli in mogli izdati, le tu pa tam je zašla med vojvodinske Rusi-

nizacije pod Italijo v velikem številu primerov izpicali primke. O nekem ljudskem prosvetnem delu med Rusi seveda pod Avstro-Ogrsko ni bilo niti govora. Niso imeli svoje rusinske inteligence in ni imel kdo zastaviti plug v pusto ledno narodno zapuščenosti.

Sele z razpadom Avstro-Ogrske monarhije so prišli Rusini po 1. 1918. V osnovne šole so Madžari takoj vpeljali madžarski jezik in povsod so se razlezi madžarski učitelji. Prepovedali so rusinske šolske knjige in sploh tiskanje rusinskih knjig. Madžarski fašisti so pokazali zobe in pisali v svojih listih, da so Rusini samio slovanizirani Madžari in navajali kot glavni argument madžarske primke, ki so jih Rusinom bile vsilile v prejšnjem stoletju madžarske oblasti, Rusini so sprito teh zatiranjih ukrepov že prve mesece pravilno douneli pomen narodno-osvobodilne borbe in se vključili v narodno-osvobodilno gibanje. Čeprav je bilo njihovo število majhno, so pa Rusini vendarle dali 1921 borev, a v koncentracijskih taboriščih jih je bilo 317, na prisilnem delu v Madžarski in Nemčiji 1934. Osvoboditev nove Jugoslavije je tudi majhna rusinska narodna manjšina plačala s krvjo svojih najboljših sinov.

Jugoslovanski Rusini se niso za man žrtvovali v narodno-osvobodilni borbi, ker jim je nova Jugoslavija prilaesala velik gospodarski in političen napredek. Ze takoj oktobra 1945 so ustanovili Rusinsko matice (Ruska Matka) za širjenje kulturno-prosvetnega dela med Rusini. Seveda so tudi takoj prve dneve osvoboditve odprli povesod, kjer živi vsaj toliko za šolo odraslih rusinskih otrok, da lahko sestavijo šolski razred, rusinske šole. Stevilno rusinskih šol je po vojni raslo 12 leta v leto tako, da imajo 31 razredov s 1.600 učenci, a kar je glavni do učev vseh razrednih učiteljev. Rusini. V primeri z letom 1939 pod staro Jugoslavijo ima rusinska narodna manjšina v osnovnih, srednjih in visokih šolah 400 učencev, kar je prejšnjem letu 12 let prej. Poleg osnovnih šol imajo Rusini še tri rusinske gimnazije in sicer: nižji gimnazij v Djurdjevu in v Kucurih, v Ruskem Kstruru, ki je njihovo glavno središče, so pa odprli 1. 1945 gimnazijo. Tako je bil zrušen prvotni svetkovinski rekord: dvig v višino 5750 metrov.

na cerkev je začela podpirati del Rusinov proti katoliški duhovščini, ki je predstavljala konservativni del naroda iz se ogrevala za separatistično ehetmansko Ukrajino. Ko so 1. 1941 vdrl razni okupatorji v Jukoslavijo, so se začeli pod starimi gospodarji Madžari težki dnevi za Rusine kot za vse jugoslovanske narode. Padli so v narodnem oziru zopet na stanje pred 1. 1918. V osnovne šole so Madžari takoj vpeljali madžarski jezik in povsod so se razlezi madžarski učitelji. Prepovedali so rusinske šolske knjige in sploh tiskanje rusinskih knjig. Madžarski fašisti so pokazali zobe in pisali v svojih listih, da so Rusini samio slovanizirani Madžari in navajali kot glavni argument madžarske primke, ki so jih Rusinom bile vsilile v prejšnjem stoletju madžarske oblasti, Rusini so sprito teh zatiranjih ukrepov že prve mesece pravilno douneli pomen narodno-osvobodilne borbe in se vključili v narodno-osvobodilno gibanje. Čeprav je bilo njihovo število majhno, so pa Rusini vendarle dali 1921 borev, a v koncentracijskih taboriščih jih je bilo 317, na prisilnem delu v Madžarski in Nemčiji 1934. Osvoboditev nove Jugoslavije je tudi majhna rusinska narodna manjšina plačala s krvjo svojih najboljših sinov.

Jugoslovanski Rusini se niso za man žrtvovali v narodno-osvobodilni borbi, ker jim je nova Jugoslavija prilaesala velik gospodarski in političen napredek. Ze takoj oktobra 1945 so ustanovili Rusinsko matice (Ruska Matka) za širjenje kulturno-prosvetnega dela med Rusini. Seveda so tudi takoj prve dneve osvoboditve odprli povesod, kjer živi vsaj toliko za šolo odraslih rusinskih otrok, da lahko sestavijo šolski razred, rusinske šole. Stevilno rusinskih šol je po vojni raslo 12 leta v leto tako, da imajo 31 razredov s 1.600 učenci, a kar je glavni do učev vseh razrednih učiteljev. Rusini. V primeri z letom 1939 pod staro Jugoslavijo ima rusinska narodna manjšina v osnovnih, srednjih in visokih šolah 400 učencev, kar je prejšnjem letu 12 let prej. Poleg osnovnih šol imajo Rusini še tri rusinske gimnazije in sicer: nižji gimnazij v Djurdjevu in v Kucurih, v Ruskem Kstruru, ki je njihovo glavno središče, so pa odprli 1. 1945 gimnazijo. Tako je bil zrušen prvotni svetkovinski rekord: dvig v višino 5750 metrov.

Ali veš da... da ima ribe meso več beljakovin kakor meso drugih živali? da je malo poštena kovina bolj približno dvakrat tako težka kakor svinec? da kopljejo v Turčiji že 100 let premos? Cenijo, da je v tej deželi še 500 milijonov ton nedoizkoriščenih premogovih skladov. da je ena tretjina vseh na svetu živečih oslov (namreč živivali) na Kitajskem? da je največ goveje živine na svetu v Indiji? da je le 1 odst. Avstralije poraščen z gozdovi? da pridelajo največ palminega olja v Nigeriji v Afriki? da porabijo v ameriških jedilnicah letno 25 tisoč ton palmenega olja? Rabijo ga za mazilo pri valjanju tiskanih plošč v tiskalu. da so po ugotovitvah znanstvenikov jegulje vir dragocene olja? To olje je primerno hranljivo za perutnino ter gnojilo. Največje množine vitaminov. da raste v ZDA približno 800 vrst vrst dreves? Vendar trgovsko izrabljajo le okoli 90 vrst dreves. da z Röntgenovimi žarki ne preiskujemo samo bolnih mest našega telesa, temveč odkrivamo z njimi tudi razne napake kovinskih izdelkov? da sta konec meseca maja odletela iz Anglije v Francijo dva helikoptera (letalo, ki ima več ko preč. Poleg osnovnih šol imajo Rusini še tri rusinske gimnazije in sicer: nižji gimnazij v Djurdjevu in v Kucurih, v Ruskem Kstruru, ki je njihovo glavno središče, so pa odprli 1. 1945 gimnazijo. Tako je bil zrušen prvotni svetkovinski rekord: dvig v višino 5750 metrov.

na cerkev je začela podpirati del Rusinov proti katoliški duhovščini, ki je predstavljala konservativni del naroda iz se ogrevala za separatistično ehetmansko Ukrajino. Ko so 1. 1941 vdrl razni okupatorji v Jukoslavijo, so se začeli pod starimi gospodarji Madžari težki dnevi za Rusine kot za vse jugoslovanske narode. Padli so v narodnem oziru zopet na stanje pred 1. 1918. V osnovne šole so Madžari takoj vpeljali madžarski jezik in povsod so se razlezi madžarski učitelji. Prepovedali so rusinske šolske knjige in sploh tiskanje rusinskih knjig. Madžarski fašisti so pokazali zobe in pisali v svojih listih, da so Rusini samio slovanizirani Madžari in navajali kot glavni argument madžarske primke, ki so jih Rusinom bile vsilile v prejšnjem stoletju madžarske oblasti, Rusini so sprito teh zatiranjih ukrepov že prve mesece pravilno douneli pomen narodno-osvobodilne borbe in se vključili v narodno-osvobodilno gibanje. Čeprav je bilo njihovo število majhno, so pa Rusini vendarle dali 1921 borev, a v koncentracijskih taboriščih jih je bilo 317, na prisilnem delu v Madžarski in Nemčiji 1934. Osvoboditev nove Jugoslavije je tudi majhna rusinska narodna manjšina plačala s krvjo svojih najboljših sinov.

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgolj v osnovnih šolah, temveč mora imeti tudi srednje šole in nadarjeni rusinski otroci morajo imeti vse možnosti in podpore, da lahko študirajo na visokih šolah. Rusinska narodna manjšina mora imeti tudi vsjo kulturnih ustanov in ne splošno vsake prosvetne organizacije, zato dajmo si gledališče, muzej, ki bi bila le količnik večja, bi dobila kot večje narodne manjšine kot na pr. Madžari, Italijani in drugi še razne šole za umetnost. Cisto drugačno pojmovanje, nov svet, popokoma drugačna slika od tega, kakor postopajo italijanske oblasti z beneškimi Slovenci, da niti ne omenjamo pet tisoč Hrvatov naseljenih na polotoku Garganu v južni Italiji, ki so tudi ločeni kot Rusini v Jugoslaviji nekaj sto kilometrov od matinega hrvaškega naroda. Če bi 40.000 beneških Slovencev imelo vsaj približno podobne narodne pravice kot 25 tisoč Rusinov v Jugoslaviji, potem bi morali imeti popolno gimnazijo v C. Petru, nižji gimnaziji v St. Lenartu in Taspini, svojo tiskarno in gledališče v St. Petru, svoj fednik «Glas beneških Slovencev», svoj mladinski list, svoj književni mesečnik, da bi ne bilo potreba njihovim bodočim Trinkom pisati kot Zamejski v liste izven njihove dežele, svoje osnovne, slovenske šole v 103 slovenskih beneških vaseh od Cel do Učee, svoj narodni muzej v St. Petru, ki bi bil pač prepoln listin o svobosti, si zgrade vse one kulturne ustanove, ki imajo narodni muzej, ki imajo prav vsi rusinski otroci svoje šole, da se pravočasno vzgajajo rusinski učiteljski kadri, da se vsi odrasli Rusini lah-

RAZVOJ PROMETA na kopnem

Ko v davnih časih še ni bilo prevoznih sredstev, je človek premešal tovore iz enega kraja v drugega na ta način, da jih je položil na lesene valje in valil proti cilju. Šeasoma so izumili kolesa in vozove. Ervotna kolesa so bila le malo okretna. Bila so tudi težka. Sel so na tla takratna kolesa iz debel žagane, okrogle plošče. Dandanes so v rabi dokaj lahka ter kovinska kolesa. Odbana so z železnimi ali pa gumijastim obročem. Večinoma pa z gumijastim plaščem, v katerem je z zrakov napihnjena zračnica.

Obračanje koles na osi zboljšanje s tem, da mažejo ležaje s kolomazom, oziroma z mazalnim oljem. Poleg navadnih kovinskih ležajev so vedno bolj v rabi kroglični in valjčni ležaji.

Vozove je sprva vlekel človek sam ali je vanje vpregel živali. Sele ko so izumili stroje, ki izrabljajo toploto, oziroma električno energijo, je stroj zamenjal silo živih bitij.

Za promet po kopnem uporabljamo vozila, ki se pomikajo po cestah, tratičnicah, pa tudi po neizravnavni zemeljski površini. Kljub temu da so stroji zame-

njali silo živih bitij pri prometnih sredstvih, se še vedno uporabljajo v dokajšnji meri živali, da vlečejo vozove. Tudi dvokolesa (bicikle) poganja sila mišic.

Približno sto let preden so se pojavili prvi avtomobili je zgradil Francoz Cugnot leta 1769 voz na parni pogon. Po letu 1801 so pritekle vozili po ulicah evropskih mest parne kočije in parni avtomobili. Londonski parni avtomobil so bili nevarni tekmeči vlaka, ki je prav v onih letih pričel obratovati.

Sodobna vozila z eksplozijskimi motorji uporabljajo benecinske in Dieslove motorje. Za pri met po cestah nam služijo naslednja vozila:

Leto 1856 je zgradil Gottlieb Daimler prvo motorno dvokolo, a leto kasneje se je pojavil prvi avtomobil, ki ga je gnal benecinski motor.

Leto 1856 je zgradil Gottlieb Daimler prvo motorno dvokolo, a leto kasneje se je pojavil prvi avtomobil, ki ga je gnal benecinski motor. Sodobna vozila z eksplozijskimi motorji uporabljajo benecinske in Dieslove motorje. Za pri met po cestah nam služijo naslednja vozila: ko zbirajo v svoji prosvetni organizaciji, da so Rusini politično in kulturno popolnoma enakopravni z večinskim narodom. Zato se ne zadovoljujejo, da dobi manjšina pouk v materinem jeziku zgol

Kako naj sadje ponudim gostom?

Sadje, ki ga ponudimo gostu, mora biti predvsem zrelo in čisto. Ako je kakor koji onesnaženo bodisi od prahu, zemlje itd., ga moramo poprej temeljito oprati in ga osušiti, nikdar pa brisati, ker bi tako odstranili prirodno voščeno oblogo. To velja za vse sadje, prav posebej pa za jabolka in slive.

Gostu smemo postreči le z nepoškodovanim in nenagnitim sadjem. Crvivo ali skvarjeno sadje ni samo manj lepo videti, ampak je tudi manj okusno. Tudi pregreto in sparjeno sadje ne spada na mizo. Poprej ga moramo primerno ohladiti. Če nimamo hladne shrambe, ga ohladimo v vodi, seveda ga moramo pred uporabo osušiti.

Ni pa važno samo to, kakšno sadje ponudimo ali podarimo gostu. Važno je tudi, kako in v kakšni posodi ga postavimo pred goste.

Pri mizi nudimo sadje v priljubljenih posodah, lahko tudi na plitvem krožniku, pa tudi v plitvi porcelanasti ali lončeni skledi. Posebno primerne so lične pletene košarice in leseni krožniki.

Vse sadje, ki ga nudimo gostu, naj

ima, če le mogoče, peclje, ker je prikupnejše na pogled. To velja zlasti za slive in češnje.

S ponujenim sadjem postavimo pred gosta krožnik za olupke, peclje in košice ter druge odpadke. K skledi jagod pridenemo žlico, da si gost lahko vzame ponujeni sad na poseben krožnik ali v skledico. Priložimo žličico. Če zmoremo, ponudimo gostu v posebni posodi z žlico tudi sladkor v prahu. Nekateri postavijo pred gosta k jagodam tudi vino.

K jabolkam in hruskam priložimo tudi oster nož.

Pri grozdju izrežemo vse nezrele in pokvarjene jagode. Grozdje po potrebi operemo v tekoči vodi.

Melone ohladimo na ledu ali vsaj v mrzli vodi in jih razrežemo v primerno velike rezine.

Kadar podarimo komu sadje, da ga nese domov, muga denimo v pleten košek.

Ali veš da...

... slana voda poživljuje človeka, ki je omedlel?

... je slana voda dobro sredstvo za grgranje pri vnetju ust in grla?

... nam raztopina soli v vodi odpravi prebavne motnje?

... sta najprimernejši uri za kopanje 11. in 16.

... je primerna toplina vode za kopanje 33 do 35 stopinj.

... je dobro, da dodajemo vodi, v kateri se kopaš, malo boraksa; če pa imaš masno kožo deni v vodo 250 g natrijevega bikarbonata.

... se moramo kopati tešče ali tri ure po obedu.

... bel ali svetel prt na mizi luč močno odbija in jo krepi.

... ne smeš majhno sobo preslikati s temnimi barvami, ker bo sicer videti manjša.

Oblike, ki so predolgo ležale v kovčegu, obesimo ob deževnem dnevu na prosto, ne pustimo pa, da bi se zmožile. Se boljše je, če jih obesimo rad kopalno kad, v katero puščamo vrelo vodo. Sopara prode v obleke in jih «zlika».

Plasčka in obleka za naše šolarke!

Ob začetku šolskega leta

Kmalu se bodo odprla šolska vrata in otroci srečnih obrazov, polni pričakovanja bodo vstopili v dom učnosti.

Brezskrbnost poletnih mesecev bo kmalu za njimi in tudi oni se bodo morali omejiti v igranju in prirediti z malo resnejšim življenjem. Malokateri šolar je med počitnicami prijel za knjigo. Tudi prav je tako, kajti poletni meseci so namenjeni pravemu počitku naših malih učencev, saj je šolsko leto terjalo od njih precej napora. Ne bilo bi pa napak, če bi sedaj, ko so se dodobra razvedrili in odpočili, naigrali in nakopali malo čitali, pisali in računali, da bi ne prišli v šolo s pretiranimi prsti ter da bi preveč ne jecljali ob čitanju in računanju. Če naša devet, deset, enajstletne deklice in dečke zadržimo dnevno gno uro pri ponavljanju, recimo dopoldan, se jim bo to v šoli dobro poznalo in ne bo se jim tako težko živeti v novo šolsko leto.

Na začetku šolskega leta naj naše mamice svoje otroke dobro pripravijo. Otroci morajo čutili, da imajo tudi starši šolo za nekaj resnega, važnega ter da jo spoštujejo in upoštevajo, potem bodo tudi oni sami dobili pravi odnos do nje. Še takoj ob začetku. Posebno je to važno za tiste, ki gredo letos prvič v šolo.

Kako naj matere pripravijo otroke, ki gredo v I. razred?

Jasno je, da jih pred pričetkom pouka ne bomo prav ničesar učili. Dovolj je, da vedo svoje ime in priimek, kdaj in kje so rojeni, materino in očetovo ime ter kje stanujejo. To že morajo vedeti, preden jih pošljemo prvič v šolo.

Poleg tega pa jih moramo naučiti že nečesa drugega: reda in točnosti. Preden gredo v šolo, jim pripravimo polico ali predal, ga lepo obložimo z belim papirjem in našemu malčku lepo dopovejmo, da je tam prostor za njegovo šolsko torbo, knjige svinčnik in pravniki druge. Če mu bomo oskrbeli ta prostor, potem bomo lahko od njega zahtevali, da ne vrže torbe, ko se vrne iz šole, nekam v kot in jo potem išče, ko mora pisati nalogo, ali celo tedaj, ko mora v šolo.

Tudi mesto mu moramo odkazati, kjer bo svoje naloge pisal ter mu potem stalno tisto mesto pripraviti, ne pa ga preganjati z enega konca na drugi ter mu s tem jemati veselje do učenja in ga razčisti. Prav tako ne smemo našemu šolarju, medtem ko se uči, nalagati drugih del. Kar priznajmo, da kaj rade odvrnemo otroka od dela s tem, da ga pošljemo po kruh, časopis itd. Niti ni prav, če otroka neprestano odvrčamo od igre na ta način: toliko bolj pa je nevarno, če mu druga dela nalagamo med učenjem.

Zavedati se moramo, da je za na-

šega otroka učenje, pa čeprav so to samo črtice, ki jih rišejo učenci I. razreda, delo in zato jih moramo pri tem delu pustiti pri miru. Malo naših družin ima tako udobno stanovanje, da otrok lahko svoje naloge piše v drugem prostoru, kot so ostali člani družine. Zato pa moramo biti do otroka še posebno obzirni in tisti čas, ko se uči, zahtevajmo v prostoru čim večji mir. Če okrog njega govorimo, potem postane otrok raztresen in nervozen, kar prav gotovo ni koristno ne zanj ne za njegovo delo.

Vse te stvari, ki so na videz malenkosti, so važne za dober začetek šolskega dela. Zato naj jih matere upoštevajo, da bodo tako pripomogle k dobremu uspehu svojih otrok.

Materam!

Gotovo se je že vsaki materi pripetilo, da je njen dojenček začel kdaj jokati, ko se je najedel ali pa da se je kmalu po jedi zbudil s krikom. Mati misli, da otrok noče ležati ali da je bila jed slaba in vse mogoče.

Dete je leželo in marsikatero je tako požrešno, da si ne privoščiti oddiha. Hlastno požiranje in vodoravna lega povzročita, da ne more zraku iz želodčka; ta sapa otroka napeinja in mu povzroča bolečine. Zato svetujemo materam, naj držijo otroka po jedi nekaj časa pokonci.

NASVETI

MAKARONI Z MESOM

1. Duši sesekljano slanino s čebulo, peteršiljem in zeleno na maslu ter dodaj 150 gr drobno rezanega mesa ter sol in poper. Nato dodaj žlico moka ter v vodi razredčeno paradiznikovo mezo. Omako mešaj in kuhaj tako dolgo, da meso razpade. Kuhane makarone pa vmešaj z maslom, naribanim sirom in z omako.

PARADIZNIKOVA SOLATA

Zreži na kocke 4 do 5 lepih paradiznikov, prideni 1 do 2 glavji čebule, 1 do 2 žlici kaper, nekoliko drobno sesekljane kuhane govedine, nekoliko soli, malo popra, olja in kisa ter olupke limone. Vse premešaj in pusti, da stoji pol ure.

PIKANTNA SOLATA

Pretlači 4 do 5 kuhanih krompirjev, 2 kishi jabolki, prideni 3 do 4 na drobno košček zrezane in osnažene slanice. Vse dobro premešaj, dodaj malo popra, gorčice, olja in kisa po okusu. Naloži na krožnik v poljubni obliki, obloži z olivami in majhnimi koščki limone.

MANDLJEVEC

(tržaški madrolato)

Mešaj na toplem prostoru, da dobro naraste, 10 dkg medu z 10 dkg stolčnega sladkorja. Nato dodaj trd sneg

Bled obraz

Če vas je kdo kdaj vprašal, za kaj ste blede, ste mu verjetno takoj odgovorili, da ste slabokrvni. V zadnjem času se ne počutite več najbolje: bolj vas glava, loteva se vas omotica, miglja vam pred očmi, kar neprestano bi spali, zebe vas, čeprav ni mraza in pri najmanjšem naporu vam srce močno bije. Kar vas vsi taki pojavi vznemirjajo, greste k zdravniku.

Ta si bolnika najprej temeljito ogleda, kajti ve, da blede polt ne pomeni še pomanjkanja krvi, pri tistih ramreč, ki imajo debelo polt se krvne žilice ne odražajo na licih. Zdravnik tudi takoj ugotovi, da so očesne veznice in tudi dlesne blede.

Ste nedavno prestali težko bolezen?

Delate v temnih prostorih? Imate prešlabo hrano? Kadite? Imate zdrave ledvice? vprašuje dalje zdravnik.

Ne, vse to ne more biti. Kapljica krvi, ki vam jo zdravnik vzame iz prsta, odloži kaj je z vami. Poštejejo rdeča in bela krvna telesa ter ugotove, da imate le 60 odst. rdečih krvnih teles.

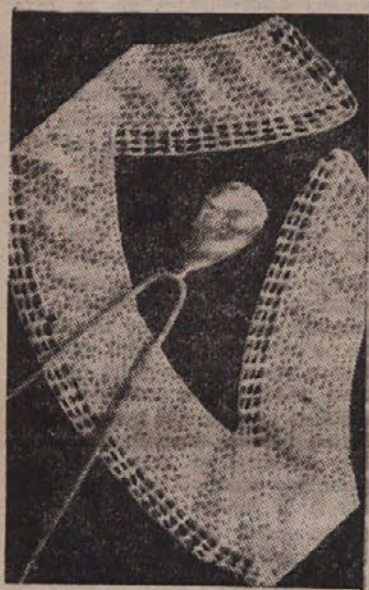
Kako to? Razmislija zdravnik. Ima moj pacient le navadno bledico, ali se pa skriva za slabokrvnostjo težko obolenje: lahko je želodčni čir, želodčni rak, zastrupljenje s svincem ali drugimi kemičnimi snovmi, gliščavost ali morda celo tuberkuloza?

Rad ali nerad se morate podvreči točni preiskavi, ki naj ugotovi, če ima pomanjkanje krvi svoj globlji vzrok. Če izloča bolnik z blatom tudi kri, potem je gotovo kaj narobe v želodcu ali črevesju. K točnejši diagnozi pomaga potem Roentgen. Lahko pa povzročajo bledico tudi želodčne bolezni, ki nastopijo zaradi pomanjkanja želodčne kisline; v tem primeru lahko nadomestimo želodčno kislino z zdravili. Z analizo blata ugotovite gliste, z žarki pa tuberkulozo.

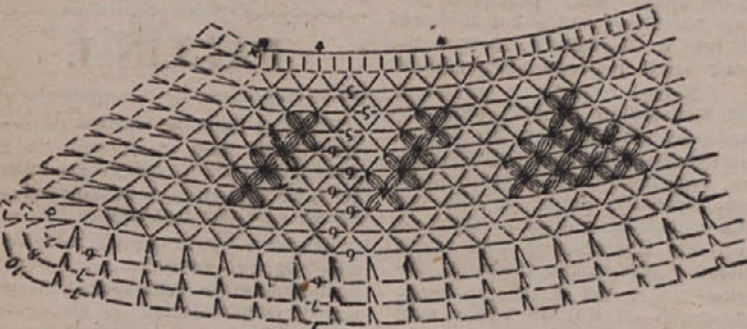
Če pa je vaša bolezen samo navadna bledica, tedaj vam bo zdravnik svetoval: mnogo sonca, mnogo svežega zraka in sadja! Vzemite vsak dan kak železov preparat, kombiniran z vitaminom C, uživajte jedila, ki vsebujejo železo, predvsem špinačo in zopet špinačo. Pošitnice preživite na gorskem zraku in kmalu boste imeli dovolj rdečih krvnih teles.

Madeže na semih čevljevih narahlo odgrreš z vodikovim prekisom nato pa namažeš mesto, kjer je bil madež, z belo kremo za čevlje.

Gorske čevlje, ki so bili večkrat premočeri, odgrnemo z mešanico iz desetih delov olja, dveh delov salmiaka in dveh delov zavrelce iz hrastove skorje, nakar jih natlačimo s časopisnim papirjem in posušimo na toplem, toda niti na soncu niti na peči.

Kvačkan čipkast ovrtnik, ki ga delaš kot kaže podrobna slika

Ohranimo vitko linijo!

Starejšim ljudem se čisto nabira mast okrog trebuha. Malokdo bo verjel, da je temu vzrok nepravilno dihanje, toda je le res. Pri človeku s preobilnim trebuhom se prsi koš pri dihanju izboči le za 1-2 cm, trebuh pa kar miruje. Pri pravilnem dihanju se mora prsi koš močno izbočiti, trebuh pa zravnati. Tako dihanje dokazuje, da trebušna prepona pravilno deluje. Če se torej nekdo zredi v trebuh, pomeni, da trebušne mišice ne sodelujejo pri dihanju, kar je posledica pomanjkanja prsnega dihanja.

Trebušna prepona mora sodelovati zlasti pri izdihu. Ta pa se lahko dovolj dvigne s pomočjo trebušnih mišic. Oslabljeni trebuh pa ne more več opravljati svoje funkcije, postane vedno bolj okoren in se zaradi notranjega pritiska črevesja vedno bolj širi.

Velik trebuh je zdravju škodljiv in obenem lepota okvara: kri, ki se nabira v trebuhu, ovira delovanje črevesja. Nič čudnega, če potem taki bolniki tožijo o napevanju.

Kako odpravimo preobilni trebuh?

Vaditi se moramo dihati s pre-

pono. Bolnik naj leže na tla, naj mirno diha, tako da se mu trebuh dviga in vпада. Tudi trebušna masaža koristi, ker razgiblje mišice in spravi kri v tek.

Če se bomo redno vadili pravilno dihati, bo trebuh postal mehak in noge bodo izgubile plavkasto barvo, ki je posledica zastanelega krvnega obtoka. Ledvice bodo zepet zadihale, presnavljanje bo olajšano in človek se ne bo več počutil starega.

PRAKTIČNI nasveti

Kopalne kovčege iz povoščene platna odgrnemo z vlažno krpo, nato očistimo v drobno namizno sol. Nato jih operemo v mlačni vodi in izbršimo z mehko krpo.

Oprane metle in ščetke, suši na svežem zraku in nikdar ne blizu peči.

Travnje madeže natremo s surovim maslom, nato pa jih izpiramo z milom in vročo vodo.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Krompirjeve s hrambe

(Nadaljevanje iz zadnje številke)
Za shranjevanje krompirja so tudi neprimerni kletni prostori, ki mejijo ali celo služijo kot pralnica itd. Vse, kar sem navedel glede zavarovanja pred mrazom, velja tudi za preveliko vročino. Razen tega izdatno uravnavamo toploto v kleti z zračenjem ob primernem času, marveč takrat ko je zunanja temperatura najbližja temperaturi, ki streza krompirjeve kleti.

Klet za krompir ne sme biti vlažna, ker vlaga povzroča gnitje krompirja. V obrambo proti vlagi je treba stene in betonska tla izolirati, najbolje tako, da stene in tlak namažemo s primernim vlagozadržnim sredstvom, kakršnih je več na razpolago. Tudi primerno zračenje zmanjšuje vlažnost kleti.

Klet za krompir mora biti primerno svetla, to se pravi, toliko da onemogoča krompirju, da bi začel prekmalu kaliti in da kadar začne kaliti, ne dela dolgih belih, marveč kratke, močne, rdečkaste ali zelene kali. Nadalje mora biti klet toliko svetla, da je mogoče ob zaprtih vratih krompir prebrati in pri tem razločevati različno barven krompir posameznih vrst. Ker pa presvetla klet z neposredno sončno svetlobo zopet ni dobra, smemo, če so okna velika, šipé na južni strani, namazati z apnom.

Klet za krompir mora biti snažna. To pomeni: stene morajo biti gladko ometane in vsako jesen, preden pridelek spravimo, sveže prebeljene: tlak naj bo iz betona ali opčke. V kleti za krompir ne sme biti shranjena vsa mogoča in nemogoča šara itd.

Končno mora biti krompirjeva klet primerno opremljena. Vodilo pri urejevanju te opreme, naj nam bo zaveš, da ostane krompir v shrambi zdrav, samo ako ima svež zrak prost dostop do gomoljev, slab zrak pa prost odhod.

Zraku omogočimo, da kroži, ako krompirja ne nasipljemo neposredno na tla, marveč na odér ali pograd, katerega dno naj bo vsaj 15 cm od tal in napravljeno iz močnih letov ali ozkih desk, med katerimi naj bo približno 3 cm razpok. Enako se ne sme krompir dotikati stene, marveč moramo postaviti ob steni pokonci približno 12 cm močne stebre, na katere približno počez latve z enako širokimi razpokami. Ta opaž mora biti tako visok, kolikor visoko bo segal kup krompirja. Na ta način ostane med steno in letvasto pregrajo tako širok prazen prostor, kot so stebriči debeli, (na primer 12 cm).

Po potrebi pripravimo deske tudi, da zagradimo krompirjev kup na sprednji strani.

Morda bo kdo vprašal, kako visoko mora biti krompir v kleti nasut? To je odvisno od več okoliščin. Če shranjujemo dovolj suh in hladen krompir v shrambo, kjer bo ostal samo čez zimo, ga smemo nasuti meter, da, celo poldrugi meter visoko. Vendar moramo v tem primeru postaviti v kupa in vsakih nekaj metrov površine po en od dušnik. Te napravimo iz letov, ki jih nabijemo na okvirje primerne velikosti (na pr. 25x25 cm) tako, so med poedinimi letvami tako širokošpranje kot znašala širina letov.

Ce pa moramo spraviti v klet moker krompir, ga ne smemo nasuti nad pol metra visoko. Prav tako ne sme spomladi, ko se v krompirju zopet zbudi življenje, biti krompir nasut nad pol metra višine. Zato moramo imeti na razpolago tolikšne kleti, da lahko krompir, ki nam ostane na zalogi, spomladi, ko začneja kliti, razgrnemo, ne da bi moral biti nad pol metra nasut. Prav priporočljivo je, da napravimo na vsak poldrug meter kletne širine še po en ležek oddušek, enako iz letov, vendar objemo okvir samo od treh strani, s četrto leži namreč okvir na odru. Okvir naj bo pri ležecem oddušku pravokoten, na primer 13 cm širok in 45 cm visok. Tak ležek odduški nam služijo razen za prezračevanje tudi kot merilo višine krompirjevega kupa. Nasujemo ga erostavno do višine gornjega roba oddušnikov. Nadalje lahko hodimo po ležek oddušnikih kot po stezi.

TRGATEV

Kako bomo zemljo pripravili obdelovali in izkoriščali

Bliža se novo kmetijsko leto. V tem času delamo v kmetijskem gospodarstvu načrt za proizvodnjo na poljih, travnikih, pašnikih, sadovnjakih, vinogradih in drugih stalnih kulturah.

Načrt, kako bomo obdelovali zemljo pripravili, obdelovali in izkoriščali s posameznimi rastlinami imenujejo nekateri kolobar, drugi plodored ali pa sestavni načrt. Kot vidimo, že v nazivu načrta nismo enotni še manj pa v tem, ali vsako od teh imen označuje isti načrt, ali pa pomeni vsak od njih nekaj drugega. Potrebno je torej, da si te pojme razjasnimo in ugotovimo, kako se načrti sestavljajo, ker po našem mnenju so to različni načrti, ki se med seboj spopolnjujejo.

Kolobar je načrt, kako se njivska površina ali pa katera koli stalna kultura (travnik, pašnik, sadovnjak, vinograd itd.) v določenem

cah med vrtnimi gredami, ne da bi krompir kaj poškodovani.

K opremiti kleti za shranjevanje krompirja spada tudi brezpogojno toplomer in zaboj s prahom živega apna.

In še nekaj. Oder ali pregrad mora biti s pregradami — enako iz letov — razdeljen v toliko oddelkov, kolikor vrst, oziroma kolikor debelostnih ali kakovostnih skupin bomo morali ločeno shraniti. Če imamo seveda na razpolago zadosti prostorne kleti, da ga nam ni treba nasipati več kot pol metra na debelo, lahko pregraje nadomestujemo ležeči dušniki, ki jih namestimo kot pregrajo med posameznimi kupi.

Za shranjevanje semenskega krompirja pa je najbolje, da se poslužujemo nalašč napravljenih polic ali pa zabojev 60x60x10 cm. Ti zaboji pa morajo imeti na vseh štirih oglih po 10 cm visoke podstavke, tako da lahko položimo po več zabojev drugega vrh drugega.

Semenski krompir izkopljemo šele takrat, ko je krompirjevca že posušena. Izkopan krompir pustimo razgrnjen, da se dodobra posuši in spravimo ga čele, ko je popolnoma suh in dovolj ohlajen, ne pa morda od sonca razgret.

razdobju (številu let) gnoji in zemlja pripravlja za setev, oziroma pri stalnih kulturah obdeluje. Ta načrt je stalen in neizpremenljiv ter se po preteku razdobja, za katero je izdelan, zopet ponavlja.

V kolobarju se menjavajo razni načini oranja (globoko, srednje globoko, plitvo, strniščno), oziroma načini rahljanja, ki nadomeščajo oranje. Prav tako se menja humusifikacija (gnojenje s fosfatnimi gnojemi ali s sprstjeninami) in fosfatifikacija (gnojenje s fosfatnimi gnojili), po potrebi pa tudi apnenje od teh imen označuje isti načrt, ali pa pomeni vsak od njih nekaj drugega. Potrebno je torej, da si te pojme razjasnimo in ugotovimo, kako se načrti sestavljajo, ker po našem mnenju so to različni načrti, ki se med seboj spopolnjujejo.

Kolobar je načrt, kako se njivska površina ali pa katera koli stalna kultura (travnik, pašnik, sadovnjak, vinograd itd.) v določenem

cah med vrtnimi gredami, ne da bi krompir kaj poškodovani.

K opremiti kleti za shranjevanje krompirja spada tudi brezpogojno toplomer in zaboj s prahom živega apna.

Kdaj moramo trgati grozdje

S trgatvijo moramo začeti, ko je grozdje popolnoma zrelo. Lahko pa rečem, da se tega pravila držijo le redko kateri vionogradniki. Mnogo jih loti trgatve določenega dne, naj bo grozdje zrelo ali ne. Zato se dostikrat dogaja, da prično trgatve prezgodaj. Pričnejo trgati grozdje tudi iz strahu pred tatovi ali pa slabim vremenom.

Bolj zgodaj pričnejo trgati le v izjemnem primeru, če je grozdje trpelo zaradi kakšne bolezni, toče ali dolgotrajnega dežja. Drugače pa začnimo trgati le kadar je grozdje popolnoma zrelo, ker bo le tako dalo dobro vino.

Nastane pa vprašanje, kako prav za prav ugotovimo, da je grozdje zrelo? Mnogi vinogradniki mislijo, da z večkratnim pokušanjem doženejo njegovo zrelost, toda to ni dovolj. Treba je vsaki drugi dan vzeti v vinogradu vzorec grozdja in določiti odstotek sladkorja v njem. Dokler pa od dne do dne množina sladkorja v grozdu narašča, je to znamenje, da še ni zrelo. Ko se odstotek sladkorja v vzorcu več ne veča, je grozdje popolnoma dozorelo.

Kako pa določimo množino sladkorja v moštu? Kot vemo, so v moštu najvažnejše snovi sladkor in kisline. Ker je ravno od njih odvisna kakovost vina, jim mora vionogradnik posvetiti veliko pozornost. V zelenem grozdu je preveč kisline in premalo sladkorja. Zato

dobimo iz takega grozdja kislo vino s premalo alkohola. Taka vina so podvržena raznim boleznim, posebno kanu ali vinskemu cvetu in zavrelci.

Sladkor v moštu določamo z moštno tehtnico, in sicer le do takrat, dokler ne prične vreti. Da določimo sladkor v njem, je treba najprej mošt precediti skozi platno. Pri nas na splošno uporabljamo Babovo tehtnico. Moštna tehtnica je zaprta steklena cevčica, na spodnjem koncu razširjena in obtežena s svinčeniimi šibrami ali živim srebrom. Gornji del cevčice je ožji in je opremljen z malo lestvico.

Ako potopimo tako tehtnico v mošt, plava v njem ter se vanj toliko bolj pogrezne, kolikor je mošt redkejši, kar pomeni, da ima manj sladkorja. Na lestvici preberemo tedaj številko, do katere se je tehtnica pogreznila v mošt. Ta nam pove odstotek sladkorja, ki je v moštu. (Moštno tehtnico moramo pred in po uporabi obrisati s čisto platneno cunjjo).

Babova tehtnica kaže pravilno le pri toploti 17,5 st. C. Zato moramo mošt najprej ohladiti ali pa segreti do te temperature.

Ker je segregiranje in ohlajevanje sitna reč, napravimo lahko drugače. Za vsaki dve stopinji Celzija, kolikor je mošt toplejši od omenjene temperature, prištetemo eno desetino odstotka, kolikor pa je hladnejši, pa za vsaki dve stopinji eno desetino odstotka manj.

Vzemimo na primer, da ima mošt toploto 27,5 st. C, torej 10 stopinj več kakor to zahteva Babova tehtnica. Če čitamo iz moštne tehtnice število 20, mu prištetemo pet desetino in ugotovimo, da ima listi mošt 20,5 odstotkov sladkorja.

Kako pa določimo množino alkohola? Ke smo dognali odstotek sladkorja v grozdu, oziroma v moštu, lahko preračunamo, koliko alkohola bo imelo vino. Zadolostje, da število, ki smo ga ugotovili na lestvici, pomnožimo s številom 0,62. Če ima mošt na primer 20 odstotkov sladkorja, pomeni, da bo imelo vino 20 x 0,62 = 12,4 odst. alkohola. Če je mošt bolj kisel, tako da ima manjši odstotek sladkorja, pomnožimo nakazano število sladkornih odstotkov s številom 0,6. Mošt, ki je imel 17 odst. sladkorja, bo prevrel v vino, ki bo imelo 17 x 0,6, torej 10,2 odst. alkohola.

Tehtanje sladkorja v moštu je važno tudi za prodajo vina po odstotkih alkohola, ki je v njem. Na osnovi ugotovitve sladkorja v moštu lahko vionogradnik že takoj preračuna, koliko alkohola bo imelo njegovo vino, ko bo do kraja porelo.

ljo obdelovali, da jo izboljšamo pristopimo k izdelavi plodoreda. To je načrt izkoriščanja zemlje s posevki. Prilagoditi se mora odredbam kolobarja, ki je, kot smo rekli, nespremenljiv. Zato mora biti plodored prožen obenem pa v glavnih odredbah itak stalen.

Stalen je samo tako imenovani okvirni plodored, s katerim določimo menjavanje rastlinskih skupin, kot so: žita, okopavine, stročnice in detelje, krmne, industrijske rastline itd. Okvirni plodored je v mnogem že določen po kolobarju, ker nekatere rastlinske skupine zahtevajo posebno pripravo za gojenje zemlje. Posebno okvirnega plodoreda je pa upoštevanje potreb gospodarstva, predvsem v voluminozni živalski hrani in na menjavanje globinskega izkoriščanja zemlje. Določiti namreč moramo zaporednost rastlinskih skupin s plitvimi in globokimi koreninami, da se posamezni sloji zemlje ne bi prekomerno izčrpavali in s tem ne bi pospeševala degradacija zemlje. S tem načrtom končno tudi vplivamo na to, da se zaradi setve rastlin v čistih kulturah (monokulturna setev) v zemlji ne nakopičijo rastlinski strupi.

(Nadaljevanje prihodnjič)

NAZAJ V NAFTALIN

NOVELA Napisal: SLAVKO KOLAR

Ilustriral: IVO REŽEK

Tišina pred nevihto

Nesreča je prišla docela nepričakovano. Pred tem strašnim dogodkom ni prej nikogar obšla prav nikaka zla slutnja, ni počil ne kozarec ne svetilka; tudi se nihče ni spomnil kakih posebnih sanj ali kakšnega drugega znamenja, ki bi bilo morajo kakor se navadno dogaja ali kakor bi bilo prav, naznaniti nesrečo.

Nasprotno, vse je bilo popolnoma v redu in razen nekaj dnevnih alarmov zaradi angleških letal, ki so v ostalem malomarno in prezirno zabrnela visoko nad Zagrebom, ni bilo nobenega drugega vznemirjenja. Ponoči alarmov ni bilo, pa sta gospod domobranski polkovnik Rudolf Jendek in njegova življenjska družica, milostiva gospa Melita, dama, ki se je ponašala s prav rahlimi živci, prespala to zadnjo noč pred usodnim dnem tako dobro, da se pozneje nista mogla spomniti, ali se jima je sploh kaj sanjalo. Prebava je delovala brezhibno, stara revna gospoda polkovnika se je pritajila, kakor da je za vselej izginila, in še kašelj ga ni popadel.

Dan se je pričel točno po zdavnaj določenem sporedu. Gospod polkovnik je vstal ob šestih, se obril, nato pa čvrsto oprhal, da se je počutil prav po fantovski svežega in bodrega, da ga je cel obšla tiha željica, da bi zajahal dobrega konja in na njem v skok pojezdil po kaki rosnih livadi, ne pa da bi se zasedel od osmih do dveh v svojem nesrečnem ministristvu in se tam ubijal. Toda namesto da bi se pognal na bistrega vranca, se je zavall v naslonjač in glasno zastokal:

— Barica, daj mi čevlje!

Barica ni samo pritekla in mu prinesla čevlje, marveč je tudi pokleknila na desno koleno in ga pričela obuvati.

Z muko bi se mogel tudi sam obuti, čeprav je bil možakar precejšnjega obsega. A kaj, ko je Barica, že kar odvelo dekletu, ki je bilo pri njih že celih deset let, še pred dvema ali tremi leti sama uvedla to navado. Ko je nekoga jutro bila priča, kako se je gospod Jendek obuvajal in bridko tiptel, stokal in pihal, mu je priskočila na pomoč.

— Veste, v stolnici sem videla, kako pred oltarjem skofu copate natikajo; če pa že tisti farji njemu, zakaj ne bi jaz vam?

Pri tem je ostalo. Kakor takrat, tako potlej vsako in tudi to jutro.

Tedaj so se odprla vrata in skozi predsobo je prišumela milostiva gospa Melita. V jutranji toaleti, toda napravljena. Začasno seveda. Glavo si je koketno ovila z ruto, na nogah so ji cepetale koketne copate, a okrog polnega telesa ji je ornanno prhutal «šlaf-rok» živih barv. Lica si je napudrala. Kajti gospa Melita ni imela samo ambicije, da bi skrila svoja leta, ampak tudi, da bi bila «vedno brhka dama».

Zavila je v kuhinjo, kjer se je pripravil zajtrk: zanjo čaj, a za gospoda črna kava, («Vsaj to si lahko privoščivala, sta pravila zakonca Jendek»).

Pri zajtrku sta govorila tudi to jutro kakor vsaki dan o važnem in zanimivem vprašanju: Kaj bo treba pripraviti za kosilo.

Hvala ljubemu bogu, v hiši polkovnika Jendeka to ni bilo nerešljivo vprašanje, čeprav je bila vojna že v tretjem letu. Bilo je vsega in nič koliko. V njihovi shrambi je bilo skritega česar si gosposko srce in želodec le poželita; bilo je tu moka, če si hotel ničlarice, št. 1 in 2 ali še koruzne za polento; bilo je prekajenega mesa in klobas, slanine, masti, olja, sladkorja, kave in vsakršne druge zemeljske dobrote. Le z mlekom so bili na tistem, drugače pa še vedeli niso ne za vojsko in ne za vojne težave.

Spreten je bil gospod Jendek in je primerno obnovil svoje stare poslovne zveze z deželo, ko se je hkrati prijateljsko zblizal z družinami nekaj prav posebno simpatičnih vojni obveznikov. Bilo mu je to še kar lahko, ker je bil važna oseba v Dopolnilnem odseku, kjer so poleg ostalih važnih vprašanj reševali prošnje za odlog in oprostitve od vojaške službe. Od nikogar ni nič zahteval — bog varuj, — pa je vendar prihajala moka in krompir itd., kakršen je bil pač čas ali potreba.

«Emil nam je včeraj prinesel krasne piščance!», se je oglasila gospa Melita. «Če ti je prav, jih lahko ocvremo.»

«O, seveda!», je zadovoljno sprejel gospod polkovnik. «To ni slaba ideja.»

V popolnem vzajemnem razumevanju je bilo dognano tudi vprašanje testenin in je bilo soglasno sklenjeno, da bodo pripravljene tudi sirove štruklji. Povrh seveda še malo sadja in nazadnje obvezna črna kava.

Gospod polkovnik je pogledal na uro in z vzdihom sprevidel, da mora sedaj v službo. Naglo je vstal in po že posvečeni navadi petindvajsetletnega zakona (precej malomarno!) pritisnil poljub na nekoliko naguban obraz svoje družice.

— Alzo, dušice, zdaj grem! — je nežno dejal. — «Kistijanti!»

— Bog, srček, samo da mi ne zamudiš kosila!

— Ne boj se, draga, danes bom ob uri, kot še nikoli!

V predsobi se je ustavil pred velikim ogledalom in se kritično ogledal od nog do glave. Vse je bilo v popolnem redu, tudi uniforma in sploh vsa figura. Res da ni mlad, toda drži se odlično.

Ostoge na čevljih so tanko žvenketale, ko se je gospod polkovnik spuščal po stopnicah, in njih zvok je bil njegovim oficirskim ušesom kakor godba... Na cesti je sicer to rahlo cenkljanje zamrlo v ropotu tramvajev, kamionov, avtomobilov, motornih koles in ljudi, toda gospod polkovnik je vseeno dostojanstveno in samozavestno korakal proti svojemu ministristvu in malomarno odzdravljaj častnikom, domobrancem in ustašem, ki so ga med potjo pozdravljali.

Ceprav je bilo še zgodaj, šele sedem in tri četrt, in to po novem času, je po ulicah, med visokimi, ugretim zidov, in otajnim asfaltom vendar že puhtela julijska vročina. Podzavestno se je prikradla v človeka težnja po morju, po kopeli v slani vodi in gosposkem polegavanju, a le za hip, da bi takoj spet izginila.

V ostalem je bilo na tem vsakdanjem sprehodu tudi divne zabave. Vsak hip ga je srečalo kako brhko dekletu ali pa ga je prehitelo z naglim, lahkim korakom in kolikor je le utegnil, je iz za črnih očal vsako diskretno, a vendar strokovnjaško premeril in ocenil. Sicer ni to spričo štirinšestdesetega leta, ki ga je gospod polkovnik prenašal na svojih širokih plečih, ravno imelo pravega smisla in bilo bi ga morda celo sram, ko bi mu mogel kdo (še prav nerodno, ko bi bila to gospa Melita!) prodreti v dno duše. Toda kaj, ko je bila to njegova že stara navada, pa se je tolažil, da ga zavajajo v to — na žalost — čisto estetske pobude. Kaj se hoče?...! Lepo, mlado dekletu in žena, pa še v lahni poletni obleki, ki plahuta in se poigrava okrog vitkega telesa, bo v veselje njegovim očem, še ko bo umiral. Prav tako kakor lep, plemenit in dobro vzrejen ter negovan konj. V ostalem pa je tako ogledovanje, taka starčevska očesna paša, pa čeprav je bila kdaj obeljena z neizpolnjenimi, grešnimi željami, dobivala naposled tudi neko patriotsko noto in budila njegove drugače kaj medle, rodoljubne občutke, mu dvigala narodni ponos.

«Smo pa vendar zdrava, lepa rasa in naj porečejo ti Svabi, kar hočejo!», je junaško modroval gospod polkovnik Jendek. — Hodiš po cesti in od sto žena lahko izbereš deset, dvajset lepotic, takih za «stoj pa gledaj!» V Berlinu jih za deset tisoč ne boš našel niti pet takih! In kakšne tipe imaš tu; črнке, brinetke in plavolaske! Sloke in zalite pa košate... prav za slehern okus! Koliko ljubkosti je v njih hoji, koliko bleska v očeh in kako so nazadnje te ženske še šikovne! Morda ji je mati ali vsaj babica še ovce pasla, ta pa se že nosi in napravlja kakor Parižanka... Seveda, tudi naši fantje so lepo raščeni, res izvrsten vojaški material. Samo zdaj so pokvarjeni, tu ustaši tam partizani, ej, to ni dobro. Sloge nam je treba pa pameti in da bi bilo konec te vojne! — Tako je gospod polkovnik umoval in modro zaključil svoje rodoljubno razmišljanje.

Sicer pa je že dospel na cilj, pred vojaško zgradbo ministristva oboroženih sil.

Dva vegasta domobranci, ki sta se jima nemška šlema povznila čez ušesa, sta mu izkazala čast s petami in puško in on je slovesno vstopil v vežo.

Skok v vratolomstvo

Kakih sto takih polkovnikov in podpolkovnikov, kakršen je bil gospod Jendek (da, drobnejše ribe, od majorjev ali nekakih bojnikov do vodnikov, ni da bi se je spomnil) je sedelo po neštetihi sobah, se privalo in pehalo po tisti ogromni zgradbi, ki so ji v neslavnih časih NDH dejali: «Ministristvo oboroženih sil». Sprehajali so se ti (večinoma miroljubni) predstavniki oboroženih sil po dolgih hodnikih, s spisi v rokah, nekateri važno in naglo drugi nemarno in trudno, mnogi — posebno zdaj v času poletne sopenje — z odprtimi bluzami in razpetimi srjčkami. Nič ni bilo tod tistega pravega vojaškega duha in gospod polkovnik Jendek je nekoč z jeznim glasom presodil: — Tako je nemarno, da mora biti pristnega oficirja pošteno sram!

Leta 1941, ko se je to ministristvo rodilo, morda še ni bilo tako žalostno. Bilo je tistega «vojaškega duha», res sicer v operetnem slogu «vojskovodje» Slavka Kvaternika, a ljudje so ostro udarjali s petami, da je vse pokalo, salutirali so in marširali po vseh predpisih, da je bilo kar pogodu očem in ušesom pravega oficirja. Na žalost polkovnika Jendeka in vseh onih, ki so se v časih kralja in cesarja Franca Jožefa naučili, kako mora vse to biti in kako se mora vojak obnašati, je že leta 1942 disciplina popustila, tako da je v letu 1943 ve to junaško ministristvo zajel docela meščanski ton in forma.

Med novimi knjigami

Kot 19. zvezek zbirke. «Knjižnica Slovenskega gledališča» ki jo izdaja Slovenski knjižni zavod, so izšla dela Branislava Nušiča pod naslovom: *Sumljiva oseba štiri enodejanke*. Branislav Nušič je eden najboljših priljubljenih in igranih jugoslovanskih dramatikov, znan zlasti kot avtor številnih zabavnih in satiričnih komedij. Njegova dela, da si so že odmaknjena sedanjemu času, — v njih namreč biča birokratizem in korupcijo v nekdanji Srbiji in Jugoslaviji, — so kljub temu še vedno aktualna in zaradi svojega zdravega humorja tudi pri ljubljeni pri občinstvu. V komediji *Sumljiva oseba* biča Nušič upravni birokratizem v Srbiji ter podaja vrsto karakterističnih tipov vodilne srbske družbe. Ostale štiri enodejanke uvrščene v zbirko, — *Oblast*, *Dva lopova*, *Cumb*, *Anal-fabet*, pa so kratke veseloiigre, ki bodo prav prišle posebno našim podeželskim odrom, ki močno potrebujejo kratkih in veselih iger. Knjigi je urednik dodal kratek dostavek o avtorju in značilnostih njegovega dela.

Kot dvajseti zvezek iste zbirke pa je izšla drama *Ivana Cankarja: Hlapci*. S tem smo dobili v tej zbirki že tretjo dramo Ivana Cankarja. Drama *Hlapci* predstavlja prikaz malomeščanske slovenske družbe v začetku 20. stoletja z vsemi značilnostmi ozke miselnosti in ostrih političnih bojov. Hlapce so letos uprizorili z največjim uspehom v Ljubljanski drami. Spričo tega je urednik tej izdaji dodal dve študiji, ki bosta nedvomno olajšali uprizorjanje te drame. To sta študija B. Faturja o režiji Hlapcev ter študija V. Molke o inscenaciji Hlapcev, ki predstavljata lep prispevek k Cankarjevi dramaturgiji ter vsebujeta dragocena napolitela ljudskim odrom pri uprizorjanju te drame.

Slovenska Akademija znanosti in umetnosti je izdala pred kratkim dvoje znanstvenih del. Matematični odsek matematično-prirodoslovnega razreda je izdal knjigo razprav, v kateri so priobčene 4 razprave slovenskih znanstvenikov. Prav tako je prirodoslovni odsek razreda za matematične, prirodoslovne, medicinske in tehnične vede izdal zvezek razprav. Ta zbornik vsebuje 8 razprav s področja prirodoslovja. Vsa objavljena dela predstavljajo lep prispevek k naši prirodoslovni znanstveni literaturi. Vsem razpravam pa so dodani tudi krajši posnetki v francoskem, angleškem in ruskem jeziku.

V zbirki *Malé knjižnice marksizma in leninizma*, ki jo izdaja Cankarjeva založba, so izšle nedavno tri nove knjižice. V. I. Lenin: *Država in revolucija je spis, ki ga je Lenin napisal tik pred oktobrsko revolucijo*. V njem prikazuje Marxov in Engelsov nauk o državi ter odnos države do revolucije na temelju izkušenj iz let 1841-1851 in iz leta 1871.

J. V. Stalin: *Marksizem in nacionalno vprašanje*, je Stalinova razprava, napisana tik pred prvo svetovno vojno na Dunaju. V njej pojasnjuje avtor komunistično stališče do nacionalnega vprašanja, kar je za nas še posebej aktualno v času sedanje gonje kominforma proti Jugoslaviji.

Kot tretja brošura je izšel *Marx-Engelsov Komunistični manifest*, ki predstavlja že šesto slovensko izdajo tega osnovnega dela marksizma.

Ilijin Jakob: Veliki tekoči trak (Založba Mladinska knjiga) je knjiga sovjetskega pisatelja, poznane tudi pri nas po več delih, ki so bila v zadnjem času prevedena v slovenščino. V tej knjigi prikazuje Ilijin, kako je sovjetska tehnika rešila najtežje probleme, doseglja velikanske uspehe ter pričela proizvajati stvari, ki predstavljajo veliko tehnično zmago. Razen tega prikazuje Ilijin vodilne osebnosti, ki so sovjetsko industrijo povedli do teh zmog ter preproste delovne ljudi, ki so v socialističnem gosposdarskem redu lahko razvili vse svoje sposobnosti ter talente in tako pripomogli k velikemu razvoju sovjetske tehnike ter vsega gospodarstva.

JUCA PIŠE PEPI

DRAGA PEPI!
 Petnajstega v tem mescu
 že dve leti sta minili
 kar ta kraj za samostojno
 so ozemlje proglasili.
 Dosti solz že Italijani
 so vsled tega pretočili
 in nič manj tiskarske tinte
 niso za to stran izlili.
 Neštevilne svete maše
 že bile so darovane
 za priključek Trsta k Rimu,
 pa se ta reč nič ne zgane.
 Zadnje čase želje vroče
 so precej se ohladile,
 kadar bodo spet volitve
 se pač bodo ponovile.
 Sem procesu proti Renku
 zadnje dni prisostvovala,
 moram reči, da že dolgo
 nisem se tako smejala.
 Tisti, ki bencin je kupil,
 prav nerodno se je zviljal
 in vseprek izjave svoje
 kar na lepem je pobijal.
 Slavna priča iz naslonjača
 pa se je tako zmešala,
 da še jaz bi ji najraje,
 če bi mogla, pomagala,
 čim le usta je odprl,
 že je v grdi laži galgal,
 temu ne bi v tej zadregi
 sam svet Peter nič pomagal.
 Kakšno sodbo bo sodišče
 v tem primeru odločilo
 še ne ve se, najbrž našlo
 kje bo nase izhod za silo.
 Meni zdi se, da gospodje
 tokrat so ga polgnili,
 da «Primorskemu» na glavo
 ta proces so naprtili;
 zanje bi bilo najbolje,
 če na članek bi molčali
 in za delavce prispevke
 hitro za nazaj plačali.
 Za polomljeno stolico
 čula sem zagotovila,
 da za drage jo denarje
 bo Amerika kupila.
 Tam imajo silno radi
 kakšno evropsko izumitev,
 ta stolica bo zdaj zanje
 zopet nova pridobitev.
 In še eno čudovišče
 v našem mestu se nahaja,
 ki z izrednim nas ponozom
 opravičeno navdaja;
 to je list slovensko pisan,
 ki se «Delo» imenuje,
 da edini je na svetu
 demokrat, si pripisuje.
 Kakor vemo, pa tako je,
 da se namreč lastna hvala
 — po pogovoru slovenskem —
 tam nekje pod mizo avala.
 Če bi «Delo» napisalo,
 da je zadnji list na sveti,
 v tem primeru prav gotovo
 bi se dalo mu verjeti.
 Bom končala, pa še drugič
 par besed bom napisala.
 Če pa moreš, te naprosam,
 da bi me kaj obiskala.

Sle bi lahko v gledališče,
 zdaj na prostem so predstave,
 pač zato, ker za dvorano
 zmeraj stare so težave.
 Te pozdravlja
 Tvoja JUCA.

FAMOZNA POLTRONA

Veliko vlogo v zgradbi tožilstva na
 procesu proti Primorskemu dnevniku
 je igrala raztrgana spoltrona

Jaz sem poltrona,
 tajinstvena stvar,
 kar tožilec me vpraša
 to sveta je stvar!

Pogovor s ceste

A. Vsega sem že sit na tem
 svetu. Najrajši bi kam izginil.
 Ustrelil se bom.
 B. Če se ustreliš, ne boš izgi-
 nil. Tvoje truplo bo ostalo in
 kosti tudi.
 A. Kaj pa naj storim?
 B. Sedi v polomljen naslonjač,
 pa boš tako mirno izginil, da te
 noben vrag ne bo več videl.

Grisonijev poziv

partizanom naj mu slede, so
 partizani sprejeli s grozovitim
 smehom. Če bi se še malo bolj
 zasmejali, bi Grizon spet stekel
 kot svoje čase pred sovražnimi
 puškami. Če ga prepričate o tej
 zadevi kako in kaj, se bo po
 hitlerjevski izmazal, da se je te-
 daj le strateško umaknil.

Mihec in Jakec

MIHEC: Čudno! O Marshallo-
 vem planu že več časa ne slišim
 niti besedice.
 JAKEC: Zdaj je konec besed.
 Zdaj prihajajo dejanja. Prvo de-
 janje velike drame je že začelo.
 MIHEC: Katero dejanje pa? Ne
 razumem.
 JAKEC: Takoj boš razumel.
 Naslov mu je: «Angleški funt».

Oglas

Na poti v Ameriko, oziroma
 nazajgrede sem izgubil 30 odst.
 svoje vrednosti. Kdor jo najde,
 naj mi jo da nazaj. Javitij pod
 značko
 hvaležni
 Angleški funt.

Kaj pa še hoče?

ANGLESKI FUNT: Hudo, hu-
 do je, dragi prijatelj. Odkar sem
 živ, nisem še tako težko sopihal.
 DOLAR: Ne morem si raztol-
 mačiti, zakaj tako težko sopihaš.
 Kaj še hočeš? Saj greš vendar
 tako krasno navzdol!

Za proslavo stolet- nice obstoja želez- nice v Ljubljani

se pripravljajo v Sloveniji ve-
 like svečanosti. Tudi v Londonu
 so sklenili proslaviti ta jubilej.
 Zaradi slabih razmer bodo želez-
 ničarji stopili namreč v stavko.
 In tako utegne sto let potem, ko
 je v Sloveniji stekel prvi vlak,
 Londončan s kovčegi zaman ča-
 kati na prihod lokomotive.

KAR SE BABI HTILO TO SE BABI SNILO

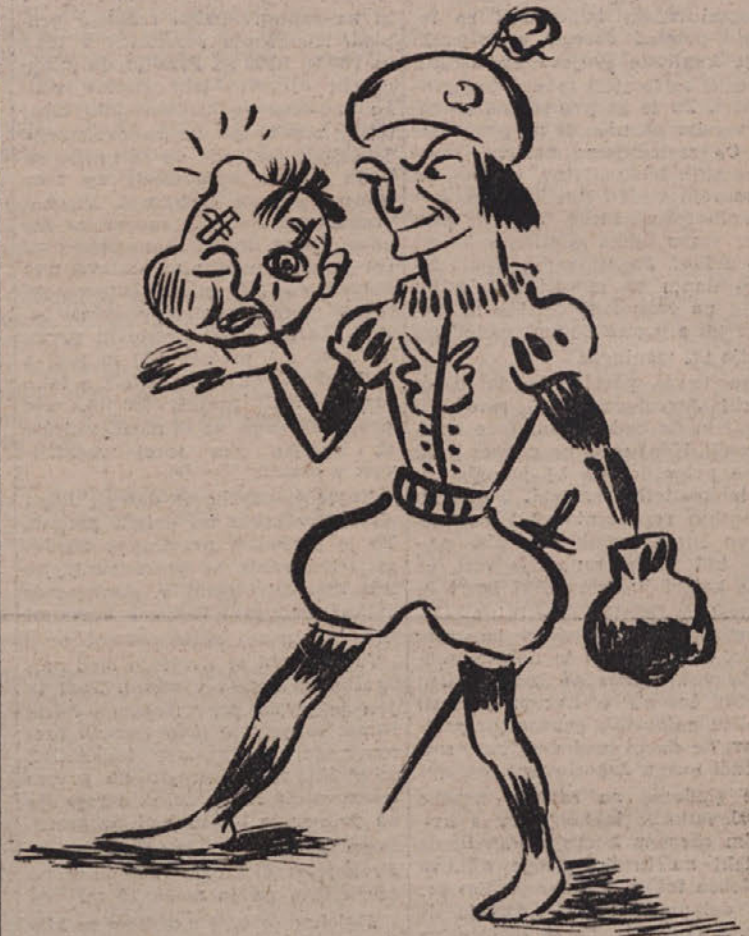
Nadebudni urednikoviči kominformističnega Dela so skuhali novo: V Ju-
 gostaviji se je začela partizanska borba, proti Titovi klitki seveda

SIKAMI: Le porivajmo, le, nekam bomo že prišli, (Edino orisnico
 še lahko. Tam vam bodo mogoče še verjeli.)

SODOBNI HAMLET

Angloameriški vojaški tožilec kap. Dey je na procesu dolgo modroval, ali
 so bili delavci tepeni, pri zasliševanju, ali niso bili? Tako nekako je
 modroval tudi Hamlet pred odprtim grobom z lobanjo v roki

HAMLET - DEY: Biti ali ne biti, to je vprašanje... (Biti - točič)

KITAJSKA

CANG: Torej, dragi podpolkov-
 nik Lin - Cu...
 LIN: Polkovnik, prosim, imeno-
 vali ste me za polkovnika pretekli
 teden, ko sem izvedel veliko in
 junaško akcijo ter zajel zaboje z
 dolarji, katere je izmaknil admiral
 Pao-Ling.
 CANG: Ze res, ampak sem te de-
 gradiral večeraj, ko si mi ukradel
 tistih 10.000 šterlingov od Britan-
 skega veleposlaništva...
 LIN: To podtikanje žali mojo
 vojaško čast! (pavza) In potem...
 potem ni res, da je bilo 10.000 šter-
 lingov. Bilo jih samo 8.500 in še
 med tem je bil ponarejeni banko-
 vec za 20 šterlingov!
 CANG: Tvoja nesramnost je pa
 že od sile! Ponovno te degradiram.
 Od tega trenutka si podporočnik!
 LIN: No, dobro, če je tako pa
 bom pokazal našim japonskim
 prijateljem tiste vaše nekdanje go-
 vore, v katerih silovito žalite rod
 Samurajev. Ali se še spomnite, kar
 vse ste rekli na račun našega veli-
 kega zaveznika cesarja države
 vzhajajočega sonca?
 CANG: No... saj... že res... Gotovo

nisem hotel... Nisem hotel tega
 podpolkovnik Lin-Cu... No jaz... se-
 veča... sem se šalil, saj razumete?
 (še prisiljeno smeje) No, majhna,
 nedolžna šala. Oh, kako ste občut-
 ljivi podpolkovnik.
 LIN: (grozeče) Prosim, maršal!
 CANG: Polkovnik.
 LIN: (trdo) Maršal!
 CANG: Vi me hočete čisto nui-
 čiti! General - iz ne govori več!
 LIN: (avtotarativno) Maršal!
 CANG: (rasignirano) No pa naj
 bo. Pa bodi Maršal! Ampak če te
 še enkrat zalotim, da boš prodajal
 piratom orožje, ki je plod mojega
 znoja, ki sem ga uporabil, da sem
 prepričal naše ameriške prijatelje...
 LIN: Ampak kdo je bil tisti, ki
 je prodal dvakrat Amerikancem
 nankinske telefone in trikrat šan-
 ghajske brzogave Angležem in pet-
 krat Japoncem tisti dve oklopnici,
 kateri smo si sposodili pri Holand-
 cu.
 CANG: Ah, kaj, kako se drzneš?
 To je že več kot nesramno! Če pa
 je tako, mi takoj vrni pooblastilo,
 da smeš izropati Kanton, ko pride-
 jo komunisti.
 LIN: In ti mi boš vrnil tiste za-
 boje srebrnine, katere si... (trka-
 nje na vrata)
 CANG: Ssst! Tih, tiho! ali me
 hočeš čisto unčiti? Zunaj je góto-
 vo tista podrepna muha od ameri-
 kanskega veleposlaništva!
 LIN: Kakšni tipji so to. Vsek dan
 nas hodijo sekirati, medtem ko mi-
 junaško branimo demokracijo pri
 vsakem našem koraku!
 CANG: Za tiste štiri ficke, ki nam
 jih dajejo...
 LIN: In zahtevajo povrh vsega
 še obračun! To je že več kot ne-
 sramno.
 CANG: Kakšni oderuhi... Beda-
 ki... Krave... (ponovi se trkanje na
 vrata)
 CANG: (s spremenjenim glasom)
 Da, da, takoj, takoj pridem! (vra-
 ta se odpro) O, Mister Smith, kak-
 šna čast za moje skromno stanova-
 nje. Kakšen ponos za mojo umazano
 osebo, ki leži pred vašimi čast-
 stivrednimi nogami, da se plazji v
 vašem božanskem prahu kot uma-
 zan, nevreden in paralitičen človek!
 SMITH: Da, da, razumem. Koliko
 potrebuješ?
 CANG: Vaše vprašanje me je
 globoko ranilo in razžalostilo do
 solz moje nesrečno srce! Kako naj
 si drznem jaz, zaničevan mrčes, do
 taknitj se vašega plemenitega de-
 narja, ki tiči v vaših čudovitih že-
 pih?

SMITH: No, bodimo kratki, koli-
 ko bi nam hotel ukrasti?
 CANG: Če bi vaše vzvišene roke
 izvolile napisati na čekovno knjiž-
 co, ki jo imate v levem žepu vaše-
 ga vzvišenelega telovnika, bedno vsoto
 treh milijard dolarjev...
 SMITH: A takó? No dobro. Po-
 vej mi, kje so končali dolarji, ki
 sem ti jih zadnjič dal?
 CANG: No... saj smo junaško
 branili Fu Ceu in...
 SMITH: Saj ste ga izgubili!
 CANG: Da, že res, v nekem smi-
 slu smo ga izgubili, toda... No tre-
 ba je reči, da... konec koncev je
 nacionalistično orožje ostalo trdno
 v mestu.
 SMITH: Kaj torej... torej mesto
 je še vedno v vaših rokah!
 CANG: No, da povem resnico...
 ne popolnoma!
 SMITH: Pa saj ste rekli, da je va-
 še orožje ostalo v Fu Ceu!
 CANG: Ze res, ostalo je... Toda
 v... majhna neprijetnost...
 SMITH: (besen) Kaj torej?
 CANG: Je ostalo... je ostalo v ro-
 kah komunistov.

Kronika burje

Ezuli na Dantjevem grobu. Ka-
 kor listi poročajo, se je podalo te
 dni kakih 100 «Julijcev» v Ravno
 na Dantjev grob, da se poklonijo
 Dantju kot prvemu glasniku itali-
 janstva Julijske Krajine. V potrdilo
 za to, so položili na grob dva nepo-
 bitna dokaza:

1. posodo z vodo iz reke Timave,
2. kos kraškega kamna.

Cudaki so ti «Julije» — ezuli. Ti-
 mava je zadnji kratki tok reke Re-
 ke, ki izvira v bližini vasi Podgraje,
 kjer nikoli nihče ni spregovoril ita-
 lijanske besede. Edini Italijan, ki se
 je 1. 1920 tam naselil s tem, da se je
 priženil v slovensko družino, se je
 hitro moral naučiti slovensko, če-
 prav je bil fašist, ako je hotel sploh
 živeti v vasi. V reko se stekajo sa-
 mi slovenski potoki, v slovenskem
 Skocjanu Reka začena svoj pod-
 zemni tok pod izključno slovensko
 zemljo in nato pod imenom Timava
 premeri kar sto metrov slovenske
 morske obale. Poleg Ljubljani in
 Savinje je Reka ena tistih redkih
 slovenskih rek, ki tečejo — od izvi-
 ra do izliva — po izključno slo-
 venskih tleh. In ta Reka je morala
 dati svojo vodo, da na Dantjevem
 grobu priča o italijanstvu Julijske
 Krajine!!
 In kaj naj rečemo o kraškem
 kamnu? Pri vodi reke Reke imamo
 vsaj dokaz, da je vsa ta ezulska
 manifestacija navadna «vodena» za-
 deva, a pri kraškem kamnu nam
 kar sapa zastaja. — Na vsak način:
 Če se bo ubogi Dante začel obračati
 v grobu, si mi — umijemo rokel

Kronika burje

Klub lažnjivec. V Ameriki je
 klub lažnjivec, ki prireja vsako
 leto veliko tekmo, kdo bo povedal
 najbolj debelo laž in prejel značko
 največjega lažnjivca na svetu za
 tekoče leto. So ljudje, ki mesece in
 mesece tuhtajo najbolj neverjetne
 stvari, samo da bi se izkazali na
 tem svetovnem lažnjivem tekmo-
 vanju.
 Omenjeni klub je za letos pripravil
 svojim pristašem in prijateljem
 veliko presenečenje. Odpovedal je
 tekmo in je enoglasno prisodil pal-
 mo največjega lažnjivca za leto 1949
 angleškemu ministru Straffordu
 Crippsu. Ta je namreč v zadnjih
 dveh mesecih nič manj kot devet-
 krat javno in svečano izjavil, da se
 funtu šterlingu nič ne bo zgodilo in
 da vlada glede njega nima nikakih
 namenov ali načrtov.